

СВЕТИ САВА ГОРЊОКАРЛОВАЧКИ

ЧАСОПИС ЕПАРХИЈЕ ГОРЊОКАРЛОВАЧКЕ ● Број 13 ● јул 2007.

СВѢТІИ
ЮВАН

КРІСТА

ПОКАЙТЕ СЕ ЯЕР
ЦАРСТВО НЕБЕС

Уводна реч Његовог Преосвештенства Епископа горњокарловачког г.г. Герасима

Ове године се навршава 350 година од куповине земље за насељене Србе у Гомирје, које је давне 1596 године населио аустријски цар Рудолф. Срби су насељавани у аустријској царевини уз границу са Турском како би чували и штитили границу од турских продора у Крањску. Док су као браниоци и чувари границе насељавани у Аустријској царевини,

њихово етничко порекло није било битно, били су битни подобни чувари државе. Нестајањем опасности по државу, постављана су питања припадности етносу и вери свих Срба који су живели у Царевини, као што се је постављало и питање њихових повластица, што би данас могли назвати "људским правима".

Срби Гомирци, су досељени

из Далмације тачније из места Клиса и са реке Крке, с чијим доласком је повезано и досељавање монаха из манастира Светог архангела Михаила на реци Крки, који су основали манастир Светог Јована Крститеља у Гомирју.

Добивена права у Хабзбуршкој монархији гомирски Срби су тешко зарадили проливајући своју крв за Господара Царевине.

Земљу на којој су се населили и на којој и данас живе откупили су од грофа Франкопана, који је имао намере учинити их својим кметовима.

П о в о д о м о б е л е ж а в а њ а 350-е годишњице од потписивања купопродајног уговора, припремили смо овај тематски број, у оквиру нашег Е п а р х и ј с к о г часописа Свети Сава

горњокарловачки. Текстове које објављујемо у овом броју часописа, подсетиће православне Србе Гомирја, Врбовског и Српских Моравица, на све муке и тешкоће које су морали проћи да би дошли до комада земље на којој могу мирно и достојно живети, а исто тако подсетиће их да су ту земљу крваво и са великим одрицањем отплатили.

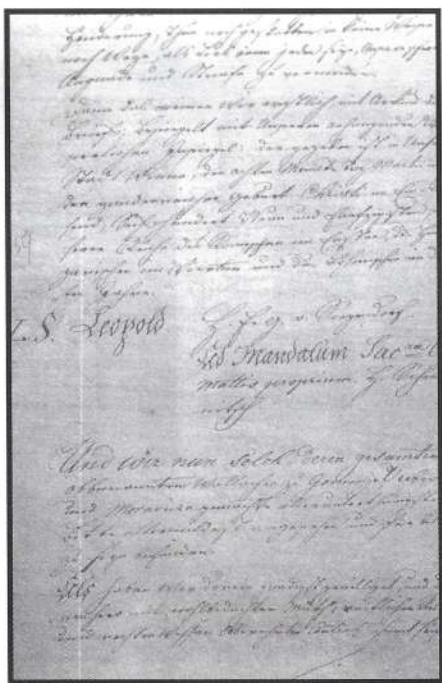
Купопродајни уговор из 1657. године и повластице издане и потврђене од Леополда I, Карла I и Марије Терезије Србима у Гомирју, Врбовском и Моравицама 1659., 1727. и 1759.

Српско насељавање Гомирја започиње давне 1596. године када је аустријски цар Рудолф заповједио генералу Ленковићу и надвојводи Фердинанду да се Срби који су бранили Клис размјесте у напуштеним насељима уз границу с Турском, између осталих и у Гомирје. При томе се полазило од већ постојећих искустава у насељавању Срба у оклицу Модруша и Витуња још 1493-1500. године, те Оток и Хрељин у близини Огулина у првим годинама XVI столећа. Први су служили као погранична стража, а други су имали задатак да уходе турску војску и њено кретање, те о томе обавјештавају кршћанске војне заповједнике. За ову службу добили су су касније, декретом цара Фердинанда I од 24. маја 1540. године и посебну редовну годишњу плаћу.

Насељавање Гомирја било је значајно за додатно утврђивање границе Царства и заустављање турских продора у Крањску. Насељавање Срба бранилаца Клиса из Далмације, са ријеке Крке, у Гомирје су извели генерал Ленковић, предсједник ратног вијећа Вилхелм Виндишгрец, сењски капетан Јосип Рабата и хрватски бан Иван Драшковић. Нешто касније 1599. и 1600. године они су са подручја Удбине и Коренице

под турском влашћу населили у Гомирје нову групу Срба која је бројала 325 људи, од чега је било 128 добро извјежбаних војника.

За Гомирце се поуздано зна да долазе као Срби, па их и Хрватски сабор године 1602. назива Рашанима, што није ништа друго до синоним за

Србе. Но њихова етничка припадност није занимала ни тадашње војне заповједнике ни законите господаре земљишта, на којима су се населили, зато их извори претежно називају власима у Гомирју, Моравицама и Врбовском. Проблем је наиме и био управо у њиховом друштвеном статусу који је

ваљало изборити у новој средини. Кад су војни заповједници изводили из Турског царства будуће Гомирце, обећавали су им "ускочке слободе", тј. положај који су имали Жумберчани још од 16. ст. То је била чиста превара. Насељење у Жумберак (који је у то доба био у Крањској, а не у Хрватској) проведено је на земљиштима која су припадала краљу Фердинанду I као земаљском кнезу Крањске. Према томе он је могао дати насељеницима слободе какве је хтио. У Хрватској је био други случај. Нити краљ нити унутрашњо-аустријски надвојвода у Гразу нису имали никаквих имања на која би могли некога населити без повреде права других.

С обзиром да је подручје Гомирја припадало кнезовима Франкопанима и Зринским, прије доласка Срба затражена је њихова сагласност. Они су удовољили овој молби јер им је било у интересу насељавање тада пустих подручја новим становницима. Супротстављени интереси између, на једној страни кнезова Франкопана и Зринских и на другој страни гомирских Срба и аустријских официра, довели су до дугогодишњег сукобљавања и спорења. Јурај Зрински моли 1602. надвојводу Фердинанда да му преда Гомирце који сједе на његовом

земљишту "не да би их тјерао на тлаку или друга подавања, него само да их може казнити за њихове пријеступе". Спор дакле није око покмећивања, него у томе, што Гомирци као и многи други власи, не желе никакве зависности од племића - земаљског господара, него настоје да остану само војници потчињени крајишким заповједницима. У међусобним оптужбама и протуоптужбама Гомирци 1622., одбијају да постану подложници Франкопана, јер би на крају постали робовима!

Након војног похода у данашњу Цазинску крајину, велики огулински капетан гроф Гашпар Франкопан је 1632. године са Гомирцима превео од манастира Гомеле велики број Срба, који су се населили у Равној Гори, Смрчевој Пољани, Старом Лазу, Мркопљу, Туку, Јасенку и Дрежници. Ово насељавање као и нека мања касније, на примјер, у Витуњ 1639. године, ојачало је позицију гомирских Срба у преговорима са кнезовима Франкопанима и Зрињским о куповини запосједнуте земље. Први покушај је пропао 1631. године када је гроф Франкопан пристао продати цијели посјед за 10.000 форинти, али Срби нису могли редовито плаћати на уговорене рокове, јер су неуредно примали плаћу. Гомирци су напokon земљиште, на којем су се настанили, откупили од Франкопана и постали власници по свим тадашњим законима Хрватске. То се догодило 1657. године када долазе царски повјереници који су наговорили грофа Јураја Франкопана да прода Србима запосједнуту земљу са свим шумама, ораницама и ливадама. Заузврат Срби су морали уступити грофу своје војничке плаће,

што су их примали од државе у трајању од четири године у укупном износу од око 15.000 форинти. Овај уговор је потписан у Огулину 13. јула 1657. године, а потписали су га са царске стране гроф Татенбах, барон Центнер, карловачки генерал гроф Ауерсберг; са српске стране кнез гомирски Никола Докмановић и војвода модрушки Миливој Вучинић и као продавач гроф Јурај Франкопан. На српску молбу уговор је потврдио и цар Леополд I 08. марта 1659. године, а касније су га потврдили и цар Карло I 1727. и царица Марија Терезија 1759. године.

Занимљиво је да се Уговор са царским потврдама чувао у олтару цркве манастира Гомирје у посебној шкрињи, након тога у кр. инспекторату у Врбовском. Одатле је Уговор и царске потврде, ради употребе 1803. године узео лајтнант Васиљ Маравић и од тада се чувају у кућама народних старјешина све до 1816. године када су изгорјели у кући Симе Вујновића у Витуњу, гдје их је читао ондашњи гомирски архимандрит и каснији српски патријарх Јосиф Рајачић. Ипак су до данас сачувана два овјерена пријеписа овог важног документа од којих се један нашао у огулинској региментској архиви 1845. године и уврштен је манастирску архиву, а данас се налази у фонду Горњокарловачке епархије. Други пријепис овог Уговора са царским потврдама је пронађен у архиви загребачке генералкоманде одакле је штампан у Споменицима Хрватске Крајине, аутора Радосава Лопашећа, књига 2, стр. 294-296 на њемачком језику, а данас се налази у фонду ријеткости Националне

и свеучилишне библиотеке у Загребу. У српском пријепису Уговор је штампан у Србско-далматинском магазину 1870-1871, стр. 138-141.

Добивена права ("привилегије") у Хабзбуршкој монархији, гомирски Срби, као и остали њихови сународњаци, су тешко зарадили проливајући своју крв за цара. Када су и добили одређена права морали су их бранити, јер су их владари изневјеравали, сужавали и на различите начине лукаво угрожавали, да би се временом изгубила првобитни смисао и значај. Када су насељавали Гомирје након губитка града Клиса крајем 16. вијека, крајишки заповједници су обећали Србима за дотадашње заслуге одређена права. Дobili су их одлуком надвојводе Фердинанда 4. септембра 1605. године, а састојале су се у добивању 200 форинти годишње "на прах и олово" и то из прихода покрајине Крањске. Касније, 1642. године одлуком дворске коморе у Грацу одобрено им је и бесплатно подизање 500 каблова соли из царских солана на Ријеци, а 1660. дозначено им је још 200 каблова "јер су се знатно умножили" (Листине-кутија манастир Гомирје I, Хрватски државни архив).

Над досељеним Србима у Гомирју су управљали домаћи кнезови и војводе који су примали плаћу и заступали их у различитим преговорима. То је већ био почетак Гомирске општине и одређена врста самоуправе која се интензивно развијала у 16. и 17. вијеку. Гомирски Срби су под пријетњом одласка у Турску тражили од аустријских официра, надвојводе у Грацу, па и самог цара у Бечу слободе и права

које су им обећане и које су зарадили у крвавим бојевима с непријетељем".

Један од значајних помака у добивању слобода и права догодио се 13. јула 1657. године у Огулину када су Срби за 15.000 форинти у четири годишње рате откупили од дотадашњих власника грофова Франкопана земљу коју су уживали. Тим чином је ојачала гомирска самоуправа и вјера гомирских Срба да ће моћи преживјети на овом подручју. Међутим, огулински капетани, као војнички заповједници надлежни за ово подручје и даље су се наставили мјешати у послове Гомирске општине. Општинску самоуправу је настојао нарушити и Никола Докмановић један од потписника огулинског уговора из 1657. године који моли цара 1665. године да му за војничке заслуге додјели звање "војводе с правом наследиства за дјецу и браћу и остале потомке". (Лопашевић документ ССIV.) То је разљутило гомирске Србе који су тек били отплатили купљену земљу и шуме те су се обратили цару с молбом да им се допусти да сами управљају у својој општини. Цар Леополд I уважио је ову молбу Гомираца и допустио им привилегијом од 19. октобра 1660. године да сами себи бирају по четири суца сваке године, уз увјет да их мора потврдити карловачки генерал. Увјет је био да од ова четири суца двојица морају бити православни Срби, а двојица католици (Нијемци или Хрвати).

Као резултат царске привилегије од 19. октобра 1660. године Срби су и формално створили политичку општину коју су сачињавала три већа насеља: Гомирје, Врбовско и Моравице те неколико мањих.

У једном спису из 1659. године, када је и цар Леополд I на захтев гомирских Срба потврдио купопродајни уговор из 1657. године наводи се да је у цијелој Гомирској општини било 83 куће с 800 мушких глава. Описује се и општинска међа која је ишла "од Купе међом сјеверинском, босиљевачком, огулинском, онда међом модрушком на међе бринске и крмпотске, оданде међом фуџинском, делничком на Скрад, на Крањске Моравице па опет у Купу." (М. Грбић, 36) Постојање политичке општине било је и најважније колективно право гомирских Срба које им је поред манастира Гомирје омогућило да очувају вјерски и национални идентитет у најтежим временима.

Добивањем привилегије од цара и купњом земље од Франкопана, гомирски Срби не рјешавају све своје проблеме, јер већ 1668. године пишу молбу цару да их заштити од самовоље огулинског Капетана. На овој молби је и једини сачувани изглед печата Гомирске општине у чијој се средини налазила сабља у руци, а уокло натпис у два реда: рубни дио - PECZAT GOMERSKI, VERBOSZKI I MORATSKI, а средишњи дио - MALI I VELIKI PUK: A.D. ("anno domini") 1653. У молби се између осталог каже: "Откако су у давна времена из Турске у кршћанство под високославни владалачки дом аустријски на покорну службу дошли и непрестано се против душманина часно и храбро држали, били су они од предака његовог величанства стално великом пажњом награђивани. Сад, међутим - како чују од капетаније из Огулина, - изгледа да ће бити поново узнемиравани, па чак и протјерани са

земаља које већ толико времена држе и које су од дома Франкопанског својим новцем откупили, и то од стране царске комисије која без довољно познавања ствари закључује да се куповина поништи. А код тога нам се, под пријетњом глобе од 300 златника и губитка свих крајишких служби, ускраћује могућност да жалбом осигурамо богољубиву правду. Због тога се ми сад кољенопреклоно обраћамо царском величанству молбом да се смилује нама бједнима и потлаченима да не будемо осуђени несаслушани". Иако се у овој молби не наводи ништа конкретно, може се закључити да јој је повод био нешто врло озбиљно јер се Гомирци не обраћају ни огулинском капетану, ни карловачком генералу, ни Ратном вијећу, него директно Цару. Ова молба, као и додјелене привилегије Гомирској општини од стране цара, показују важност општине, јер је директно комуницирала и с највишом власти у држави.

С обзиром да су гомирски Срби у оквиру самоуправе сами бирали сваке године четири суца од којих су двојица морали бити католичке вјере, нашли су се у проблему јер у цијелој Гомирској општини није било друге вјере осим православне. Како се није најстроже пазило на вјеру изабраних судца до 1729. године то су углавном били само Срби. Овакву праксу су искористили огулински капетани који су се с временом опет почели мјешати у гомирску самоуправу на што су се Гомирци опет потужили цару Карлу VI који је поновио привилегију из 1660. године и преко Ратног вијећа доставио карловачком генералу Рабати

нови гомирски статут, а овај га је проследио поручнику Шевићу као гомирском врховном суцу. У овом статуту од 7. фебруара 1729. године (види Р.Лопашећ документ CLXXXVIII) у петнаест правно обликованих точака најприје се потврђују права гомирским Србима из 1660. године и наводи да суци требају бити разборити људи, познаваоци крајишких прописа и беспријекорна живота. Посебно се наглашава да треба одбацити оне који у било којем смислу не би одговарали. Наводе се и критерији према којем од два предвиђена суца католичке вјере, оба морају бити католици (Хрвати или Нијемци), а од два православне вјере, оба морају бити православни Срби. Од ова четири суца карловачки генерал је потврђивао једног за главног суца (Oberrihter) који је уједно био и општински начелник, те најстаријег за старјешину (senior Unterrichter) и судског перовођу и то на вријеме од три године. Општина је бирала и шест судских присједника, од којих је тројицу потврђивао карловачки генерал на годину дана, након што га је у њихово поштење увјерио главни судица. Дакле, Гомирски се суд састојао од четири суца и три присједника. У Статуту се наводи, ако је који од кандидата за суца сумњив да прима поклоне, треба га одбацити, а они који су изабрани за суце заклетву полажу по обичају региментског суда карловачког генералата. Што се тиче рада судица, наводи се да казне изричу слободно, али према

старом добром крајишком обичају, одмјеравајући их према кривици.

Судбене пресуде су доношене већином гласова, а о расправама се водио записник, гдје се морала завести тужба, обрана, приговори и сви искази испитаних свједока. Након што се заврши судовање, одмах се убире такса. Међутим, никога се не смије спријечити да поднесе жалбу против пресуде генералском суду у Карловцу. Таксе, или како су их звали глобе, по узору личке казнене расподеле, расподељивале су се у три дијела. Два дијела су припадала војничкој благајни, а трећи дио дијељен је опет на три дијела. Од ова три дијела један је добивао карловачки генерал, други дио дијелили су главни судица и перовођа, а преостали трећи дио дијељен је онда на шест дијелова. Од тога два дијела су добивали суци, три дијела тројица присједника, а преостали шести дио је припадао Гомирској општини.

У Статуту се наводи да два католичка суца, били они Нијемци или Хрвати, када се догоди да православни свештеник тужи свјетовњака, морају водити рачуна да се он наплати у новцу, а не да дође до земље, плаће или имовине туженога. Из садржаја гомирске самоуправе, видљиво је да су Гомирци у успоредби са осталим Србима у Карловачком генералату постигли значајне успјехе, слично као и Жумберчани. Међутим, то

није дуго трајало.

Недуго након организовања опћинске самоуправе према Статуту из 1729. године, услиједила је реформа Војне крајине из 1746. године познатија као Хилдбургсхаусенова реформа, која је укинула и све важније слободе и права гомирских Срба. Тада је од Гомирја направљена "официрска штација" у политичком и војном погледу потчињена новооснованој огулинској пјешадијској регименти, а Гомирци су подвргнути под најстожу војничку управу. Међутим то нису биле све недаће, јер ускоро Гомирска општина губи и сва подручја западно од Гомирја.

Гомирски статутути су имали велики утјецај на сва важнија збивања и живот гомирских Срба. Они су омогућили европеизацију гомирских Срба, успркос вјероломним царским поступцима који су их суспендирани. Гомирски статутути су заједно с дјеловањем манастира Гомирје имали пресудну улогу у спречавању самовоље крајишких официра на гомирском подручју, те очувању вјерског и националног идентитета. Иако су гомирски статутути били на снази до средине 17. вијека, њихов се дух снажно осјећао и касније, што је било од пресудног значаја за опстанак Срба у Горском котару.

Проф. др. сц.
Синиша Таталовић

Кориштени извори:

1. Динко Давидов, СРПСКЕ ПРИВИЛЕГИЈЕ ЦАРСКОГ ДОМА ХАБЗБУРШКОГ, Галерија Матице српске и Балканолошки институт, Нови Сад и Београд, 1995.
2. Манојло Грбић, КАРЛОВАЧКО ВЛАДИЧАНСТВО, "Сава Мркаљ", Топуско, 1990.
3. Радослав Лопашећ, СПОМЕНИЦИ ХРВАТСКЕ КРАЈИНЕ (књиге II и III), Загреб, 1889.;
4. Милан Радека, ГОРЊА КРАЈИНА, Савез удружења православних свештеника СР Хрватске, Загреб, 1975.
5. Синиша Таталовић, ГОМИРСКА САМОУПРАВА У 16. И 17. СТОЉЕЋУ, Народни српски календар 1995., СКД Просвјета", Загреб, 1995.
6. МАНАСТИР ГОМИРЈЕ - кутија I, Хрватски државни архив.

Пријевод Уговора из 1657. године објављеног на српском језику у Србско-далматинском Магазину 1870-1871.

Буди знано: да је од данас 13. јула 1657. на посредовање од Његова сад већ упокојенога величества римскога цара, угарскога и чешкога краља у Хрватску - и приморску крајину изаслани на лице мјеста (Цонфинен) госпoде комисари заједно са главним заповједницима Хрватске - и приморске крајине међу високо - и благородњеним г. Ђуром пл. Франгепаном графом Тржачким, Сењским, Вењским и Модрушким, властелином од Озља, Новиграда и Раха, првим дворником краљевства угарскога, највише споменутог царског величества савјетником, коморником, пуковником врховним заповједником и управитељем Хрватске - и приморске крајине, као и капитаном на Тохињу итд. итд. с једне стране - онда међу свима у Гомирју, Врбовском и Моравици живећим Власима с друге стране сталан и уредан уговор сачињен и закључен, као што овђе сљедује:

У давне године прешао је знатан број Влаха (!?) из турскога поданства овамо у хришћанске предјеле, те су се

они са милостивим звањем и допуштењем Његова царскога величества Фердинанда II. као ондашњег господара и земљедршца у унутрањим аустријским државама у поменутом Гомирју, Врбовском и Моравици на земљишту, које је по цијелом простору своје спадало графу Франгепану утјеловљено било добру

Озаљском, населили; па у течају времена они т. ј. Власи присвојаху себи и више земље, а поменути диштрикт бијаше

својина и властитост речене породице франгепанове, те се од туда израђаху спори и немири; док најпосље год. 1631. ствар тако далеко доспије, да је нагодба чињена, да на име по наредби царској за речени диштрикт и уживање остале земље породици Франгепановој 6000 ф., а Власи на посе још 4000 ф. платити обвезиваху се; али како се немогаху странке сложити за рокове, то је иста нагодба опет осујећена и од договора цијелога ништа не бијаде. Но да се те од дуго година повлачене размирице већ један пут уклоне и, међу странкама обадвема сталан мир

засађен буде, зато

Прво: предреченим начином и на поновљено јако посредовање и вруће наговарање од стране речени царски комисара предаје предхваћени г. граф пл. Франгепан Власима означени властити диштрикт у Гомирју, Врбовском и Моравици као

што су га они досад држали на потпуно њово слободно и неокрњено употребљење и уживање, а да јим Франгепани не стају на пут, не пометају јих и не противслове, шта више изреком се обвезују Франгепани, речене Влахе и овај њиов уговор бранити, заштићавати и, у сваком случају право њиово заступати.

Друго: под овим уговором разумијева се такође још и онај комад Каменско звани, који је Власима у њиов посјед изручен, и за који су Власи Франгепановој породици сваке године нешто новаца плаћали, заједно са брдом Цетином, па да они уживају оба двоје, само за ово брдо Цетин изреком стоји то, да могу имати брст и пашу, али дрвље сјећи туда несмију. За тај случај властан је г. граф. пл. Франгепан, ако ли би који од влаха или њиови чобана стојеће дрво буди кресао, посјекао или озледио, да су власи дужни за свако таково дрво један талир казне намирити и платити.

А с друге стране задужују се и обвезују се горе поменути Власи силом овога уговора, да ће они за овако обсежни котар (територијум) и лијепе земље често поменутоме г. графу пл. Франгепану своју цијелу заслугу (Вердиенси), како су је подписали (Мустер - Регистер), и како ту изплаћују славни сталежи у Крањској, изузимајући оно пет мјеста (Платзе) свако по 3 ф. 30 х. које њима на Модруши и Оточцу припадају, кроз четири године дана узаманце цедирати и одступати тако тврдно, да тије новаца нитко други, па ма он био тко му драго, - примати, нити пак они међу собом нешто заустављати или одкидати могу, док наине г. граф пл. Франгепан четворогодишње оброке (квантум) подпуно у своје руке не прими. Па и онда, ако би један или други Влах засебце своју заслугу примио, или исту некеме цедирао, те тако подпуну исплату, било много или мало, окрњивао, то ће г. граф пл. Франгепан овлашћен бити, код осталије влаха редовну ексекуцију повести и себе наплатити.

И почем у краљевини Угарској и Хрватској, исто и на Словенској земљи (Виндисцхланд) није слободно слична алодијална добра отуђивати, продавати (алиенирен), то и овђе нарочито важи и изузимасе (ехимирт) па ако би

данас-сутра уз божју помоћ краљевина хрватска против вјечнога непријатеља (турака) распространила се, те поменути диштрикт неби тада више граница бити морао, а и Власи би у томе случају напред помакнути и у граници по милостивој вољи и заповједи Његова царскога величества као господара и владара пресељени и добро намјештени (аццомодирт) били; па ако би управ и Франгепанова породица захтевала, да исти намјест (гелегенсит) опет одкупи: то ће вишепоменути Власи или њиови насљедници сва та добра са 15,000 фор. готова добра новца а никако другче у име обделавања (мелиораменту) дужни бити изручити.

За боље вјеровање и да се нитко не укаљи, а и за подјемчење обће обране (Land-Scharden-Bund) у краљевини Угарској, Хрватској и Словенској земљи (Виндисцхланд) учињен је овај уговор (контракт) у два једногласећа изворника, те подписан како од оба две странке немољени славни гг. Комисара и Генерала, тако од г. графа пл. Франгепана, а од стране Влаха њиови обично опуномоћени одборника (ауссцхусс) власторучним писмом и печатима (и пак без штете и квара) утврђен, и оба два уговарајућим страцкама свакој по један изворни примјерак уручен.

Свршено у Огулину, дана и године као горе.

*Вилхелм Леополд граф од Рајнхилфа и
Тајенбаха (м.п.)*

Јохани Адре Ценшнер барун. (м.п.)

*Хервард граф од Ауерсберга, Генерал-обри-
шер (м.п.)*

Георг граф Франкејан (м.п.)

Никола Докманевић, кнез. Гомирски (м.п.)

Миливој Вучиновић, војвода Модрушки (м.п.)

Краљевска конфирмација на диштрикт, којег су Србљи купили од графа Франгепана у Гомирју, Врбовском у Моравици.

Ми Марија Терезија, по милости божјој римска царица, краљица Германије, Угарске, Чешке, Далмације, Хрватске, Славоније; Надвојвоткиња Аустрије, Војводкиња од Бургунда и доље Шлезеије, Штајерске, Коруске и Крањске; погранична графича у светој римској царевини (Реицх), Моравској, Бургау (?), Горњој и доњој Лужици; покнежена графича од Хабсбурга, Фландерна, Тирола, и Горице; војводкиња од Лотрингије и Барра; велика војводкиња Тосканска итд.

Признајемо јавно са овим писмом, и дајемо на знање свима и свакоме, како су нас најпокорније молили Власи (православни Србљи?) који су се населили и окућили у Гомирју, Врбовском и Моравици, у Карловачком Генералату, нека би се и Ми смиловали те њиов куповни уговор (Кауф-цонтракт) потврдили, којег су они са породицом Франгепановом за њезине пређе тога властите извјестие у истом Генералату лежеће земље под 13. јула 1657 год. закључили, а наш покојни господин отац Карол Об. одмах и оцравовањанио (конфирмисао). Уговор речени заједно са подјељеном потврдом излаже се мало пониже и гласи од слова до слова овако:

Полазећи Ми дакле најпонижнију прошњу свију скупа гореименованих Влаха из Гомирја, Врбовска и Моравице справедљиву, то Ми уз подпуни разбор, зрео савјет и пуно освједочење горенаведени уговор са свима његовим чланцима и садржајем, пошто су проситељи свагда до сада у мирном посједу и уживању држали ту наведене земље на дуже још свеједнако, најмилостивије конфирмирамо и потврђујемо:

То чинећи конфирмишемо и потврђујемо овај поменути уговор са краљевском и надвојвотском пуном влашћу овђе знано силом овога писма (Вриеф) као што Ми у овој ствари по праву и справедљивости потврђивати и управљати (власт) имамо на тај начин: да се поменути Власи по овоме уговору сваки пут слободно владати и тога се држати могу, те од никога у томе скучавани, отегоћивани или скраћивани бити несмију; него у спокојном уживању горе написани - купљени земаља гласом наведенога уговора и ове Наше

најмилостивије конфирмације заштићени да стоје; и пак никоме на квар, тко би од њих (влаха) можда што правно потраживати имао. Тако и Ми задржавамо себи право у свакоме случају, ако би у будуће настале такве околности, те би Ми у поменутом Генералату, па тако и у обћинама (комунитет) више поменутом Гомирју, Врбовском и Моравици неке измјене предузимати нужду имали зар по потреби Наше службе: то да Нама у томе (случају) слободно располагање јамачно придржано остане. Ма и онда сви они услови, који се у често наведеном уговору излажу обадвама странкама ради њиова уступања речени земаља остају тврдни, и примиће наплату (бонификацион) по углављеној погодби без уштрба.

Заповједамо дакле на то Н.Н. свима и свакоме од Наших духовни и свјетовни надлежатељства, а особито Нашима како у унутарњој Аустрији, тако и у карловачком Генералату заповједајућим Генералима, и осталим частинцима, војницима, поданицима и сусједнима овђе озбиљски и милостиво силом овога (писма) и хоћемо, да они често поменуте Влахе и њиове насљеднике (сукцессорес) код често наведенога уговора, а ове Наше царске-краљевске у владарске конфирмације у пуном миру оставе, њи у томе заштите и помажу, нити јим у томе и најмањег квара или спачке не учине, а још мање чинити дозволо никаковим начином или трагом, пошто је свакоме драго да се Нашој тежкој немилости и казна уклони.

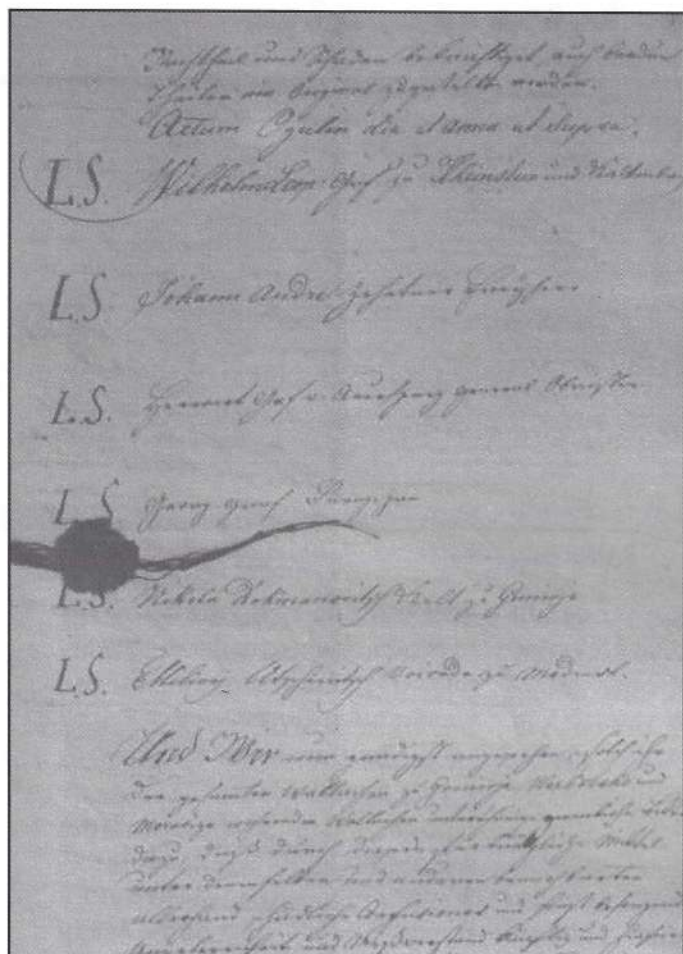
Да овако Ми озбиљски мислимо доказ је ово писмо, које утврдисмо са Нашим Царским-Краљевским-и надвојвотским висећим великим печатом. Дано у Нашем главном и престолном граду Бечу 17 Марта посње благодетнога рођења Нашега милога господина и спаса Христа у 1759. Нашега владања у 19. години.

*Марија Терезија
Јохан Кристијоф барон ил. Барјенишјајн.
рејисјрайтор Ф. Ј. ил. Кирсјенај
На власјоручну зайовјед јосвећеној
царској краљевској Величасјива Јохани
Восјојвил Гијнер.*

*За вјерни јрејис од ријечи до ријечи из изворника, Мамула засјавник,
Сјинкерфелд и. кр. надјоручник, (м.ј.)*

Пријепис купопродајног уговора из 1657. године

Пријеписано 1760. године
(готица курзива)

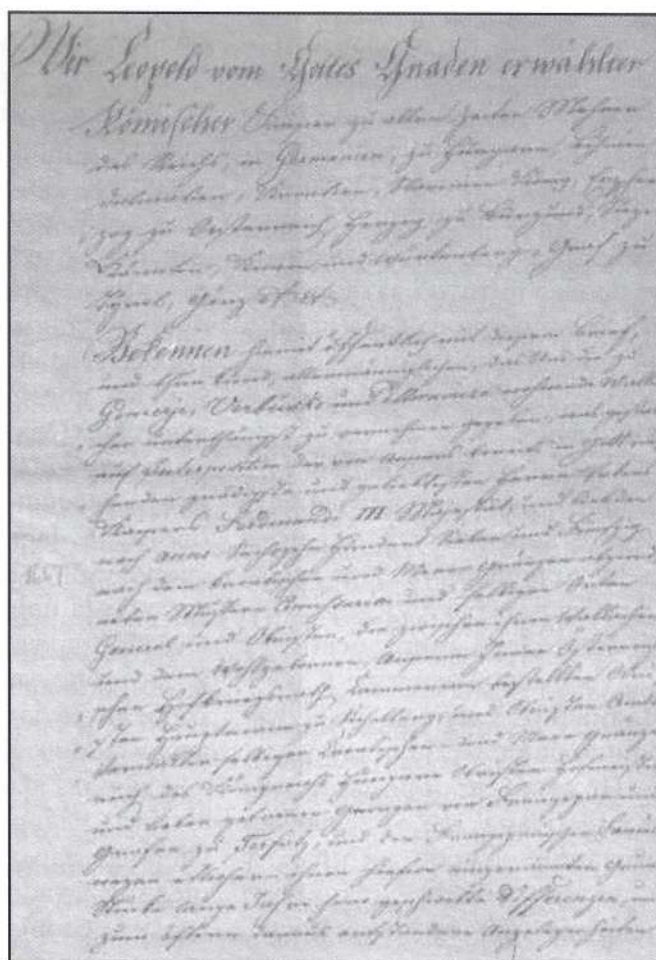
Документи приказани на фотографијама представљају пријепис оригиналних докумената купопродајног уговора потписаног у Огулину 13. јула 1657. године. Уговор су потписали од царске стране гроф Татанбах, барон Центнер и карловачки генерал гроф Ауереберг. Од стране продавца Ђуро гроф Франкопан, а од српске стране Никола Докмановић кнез гомирски и Миливој Вучинић војвода модрušки. Уз купопродајни уговор се налазе три царска писма којима се потврђује уговор и повластице Србима у Гомирју, Врбовском и

олтару манастира Гомирје и инспекторату у Врбовском, када их је капитан Васиљ Маравић узео и одредио да се чувају у кућама сеоских старјешина. Таква одлука је убрзо довела до губитка ових драгоцених докумената, када су

Моравицама и то: Леополда I од 8. марта 1659. године, Карла I од 30. августа 1727. године и Марије Терезије од 17. марта 1759. године.

Гомирски примјерци купопродајног уговора и царских писама су се до 1803. године чували у

1816. године изгорјели у кући Симе Вујновића у Витуњу. Да би ублажио губитак докумената капитан Маравић узима из архива Огулинске регименте пријепис свих докумената из 1760. године и касније их поклања некој државној установи, што се види из кратке забиљешке на задњој фотографији. Данас се пријепис наведених докумената чува чува у Националној и свеучилишној библиотеци у Загребу као реаритет.

НАСЕЉАВАЊЕ СРБА НА ПОДРУЧЈЕ ГОМИРЈА

На прелому у XVII в. досељава се за она времена већи број Срба у долину горње Добре куда је водио један од турских пролаза према Крањској.

Да би се тај пролаз затворио, основао је Бернардин Франкопан на свом модрушком имању још 1500. г. тврди град и насеље Огулин.

Насељавањем долине Добре узводно од Огулина тај је пролаз потпуно затворен. У тој долини три се већа насеља уз воду надовезују једно на друго: Гомирје, Врбовско и Моравице.

Одакле су ти Срби дошли?

Њихов долазак доводи се у везу с великим узнемирењем међу хришћанима у турском царству поткрај XVI. вијека.

То што су Гомирје основали калуђери из манастира Крке у Далмацији, казује да су и досељеници били негдје отуда.

Познато је још од сеобе Жумберчана да је главни расадник сеоба Срба у Хрватску било планинско подручје око тромеђе Босне,

Далмације и Лике, посебно Грахово, Срб и горња Цетина.

Колико је било ових досељеника не види се тачно, али вијест говори да их има преко 50 домова, што значи да их је било око 500 душа.

Њих тада зову у документи-ма, за разлику од Жумберчана, који су "стари ускоци", - новим ускоцима.

У вези с овим досељењем отварају се дуготрајни спорови с хрватским феудалцима Франкопанима и Зринским. Они се углавном своде на захтјев да досељеници постану кметови. Ова два великашка рода толико су срођени да имају заједницу имовине. Из овога је јасно зашто се у споровима с капелским досељеницима појављују са захтјевима и Зрински и Франкопани, и посебно и заједно, а и спорећи се једни с другима о досељеницима.

Спорова је било двије врсте:

Као главни тече општи спор око насељеног подручја у цјелини, упоредно се јављају мањи спорови и сукоби

углавном на границама између насељеног подручја и сусједних Франкопанских имања Северина и Босиљева.

У току времена спорови су текли овако.

Већ 1601. г. моли кнез Јурај Франкопан надвојводу Фердинанда да му подчини Влахе које су бан Иван Драшковић и генерал Јурај Ленковић населили из Турске прије двије године без његова знања, близу његових добара, тако да сада његови биједни кметови трпе велике штете, а он је повријеђен у његовим прастарим правима.

На ово генерал Јурај Ленковић из Оточеца на Крки моли надвојводу да забрани кнезу Јурју Франкопану Тржачком сметати нове досељенике у Гомирју у уживању земље.

Надвојвода одмах позива кнеза да не брани народу обрађивати земљу, да не би опет отишли у Турску. Они бране и њега, кнеза, а из Турске би могли бити опасни. Гомирцима поручује надвојво-

да да ће их у обећаним ускочким слободама штитити.

А мало касније надвојвода поручује, овај пут кнезу Јурју Зринском, да ни њему ни Франкопану не може предати Гомирце којима су обећане ускочке слободе.

Гомирци са своје стране обраћају се априла 1602. године, сви с војводама, харамбашама и четовоћама, крањским сталежима (земаљском сабору) молбом за заштиту. Они су дошли у нади да ће као крштен свијет наћи заштиту, а остали су без икакве потпоре. Сад страшно гладују, јер су све што су имали или потрошили или продали. Шаљу у Љубљану Вујицу ковача и Милисава заставника. Ленковић им је обећао предјеле Врбовског и Моравица, и шуму Каменско, а господа их сматрају кметовима. Они не могу служити два господара. Њих има сада са женама и дјецом триста душа. Упоредо с овим долази и унутрашњи спор Зринско-Франкопански. Гроф Јурај Зрински пише исте 1602. г. из Чаковца надвојводи да је Гомирје Зринско, а не Франкопанско.

У свом, не баш преопширном писму, Зрински као неки припјев шест пута понавља да се Гомирци ставе под његову власт.

Но ни Франкопани на ово не шуте.

Из Босиљева, гдје је тада било главно сијело лозе Тржачке, изјављују браћа Јурај, Никола и Вук Франкопан суцу загребачке жупаније по ком им је гроф Зрински поручио да оставе на миру Гомирце који су његови, да је њих надвојвода Фердинанд по генералу Ленковићу замолио да дозволе смјештај досељеника у Гомирје као пусто мјесто, а они још никакве користи ни

дохотка од њих немају.

Зрински мора да се обратио и на самог цара Рудолфа. Цар однекуд зна да Власи досад нису били ни под каквом дисциплином, а по природи су дивљи и необуздани људи, склони нередима, самовољи и разбојству, а чује се и да шурују с непријатељем. Цар моли Зринског да буде стрпљив док се ово не рашчисти.

На све ово подноси генерал Вид Кизел надвојводи Фердинанду извјештај, да је Гомирје, као и друга мјеста, било Франкопанско, али да Гомирце ипак не би требало предати Франкопанима.

Гомирско подручје, наставља Кизел, дуго пусто, сад је насељено и добро обрађено трудом и трошком насељеника који су уједно војна посада, а тиме и бедем ове Крајине. Досадашње њихово снабдјевање живежем стало је више од 1000 ф. Ако се они раселе, Крајина ће бити огољена. Они сад једино желе да под окриљем цара на миру живе и раде. Откад је он, Кизел, овдје на Гомирце није било притужбе, него се они ту же да им сусједни кметови из зависти и мржње свакојаке пркосе праве, а тројица невиних изгубили су главе. Неке њихове везе с непријатељем су обична подметања.

Слиједеће године поново се јавља из Босиљева кнез Никола Франкопан с притужбом да му Гомирци наносе штете: Бог ми је свједок, а и сами они ће признати, да им никад нисам нанио силе ни штете, чак ни ружне ријечи рекао, него стрпљиво подносим. Зато молим или да се они премјесте, или да се покоре, као што је закључио (угарско-хрватски) сабор у Пожуну за све случајеве гдје су Власи насељени на подручјима наших сталежа.

Кизел на ово одговара да Франкопанима није одузет ни педаљ земље. Земља на коју је Ленковић смјестио досељенике била је 80 година пуста, а између Гомираца и Франкопанских кметова има још увијек полдруг миље пустоши, па Гомирци немају разлога да од кога отимају или кога гоне. Гомирци су сада јаки бедем (предзиђе или грудобран), па су сад и кметови сигурни од турских мартолоза, пљачкаша. Гомирцима се неправда чини, а биједни кметови, ако их ко тлачи и мучи, то су њихова властита господа, која ће их, ако се овако настави, само отјерати с огњишта.

Надвојвода Фердинанд јавља да је генерал Кизел вољан да их преда, уз увјет, прво, да Зрински подмири све досадашње трошкове за снабдјевање, муницију, опрему и војничке плате Гомирцима, што износи више од 80.000 фор., а затим да Зрински на свој трошак издржава отсад гомирске војнике.

Оваква је била тада преписка у троуглу између крајишких заповједника, хрватских феудалаца и врха државе, надвојводе и цара.

Као што се већ видјело, ни Гомирци на све ово не остају пасивни. Они упорно траже да им се подијеле обећане слободе, а виде се и међе њиховог подручја од малог Клека и ушћа Витуњчице у Добру на Врбицу, Каменско, Врбовско, Пљешивицу, Мошћенски биљег, Почоводо (?), Тополовицу, Округљак, Радигојну и Горње Лазе.

У то исто вријеме надвојвода позива кнеза Николу Зринског да уступи земље у Моравицама и Делницама за нове ускоке које је довео Кизел са Уне, од поља Острошца. То је приличан број финих и угледних људи са

женама и дјецом. Моравице и Делнице су пусти крајеви и ту би се могли ускоци населити и несметано боравити. А међу овим, финих и угледних људи има 200 стријелаца који могу домовини бити од користи против четовања мартолоза.

Послије годину дана браћа Франкопани ту же се надвојводи Фердинанду на незгоде што их трпе од стране Моравичана.

Посебно прилажу исказ штета, (крађе, разбојства и убиства) 1601 - 1608. г. свега 75 случајева. А именују и неке починитеље: Обрад и Дамјан Лончарићи,

Војин и Милашин Јакшићи. Највише штете починили су досељеници од Острошца кад су 1607/8. г. зимовали у селу Јадрчу близу Босилева и Северина с ову страну планине.

Сад послије склапања мира 1606. г. јављају се из Љубљане

крањски сталежи изјавом да они више не могу доприносити за издржавање досељеника у Гомирју и на Личу. Они, Крањци, према насељеницима као према најближим сусједима односили су се вјерно, љубазно и пријатељски, а Власи су овој биједној земљи више на штету него од користи. Они су у Турској увијек били у приправности на страни непријатеља да спрјечавају упаде с наше стране и увијек су се брже окупљали за четовања у наше стране него што је наша војска могла уопће кренути, и упадали су у срце наше земље. А ни сад наши чобанчићи чувајући стоку на паши нису

сигурни да их они не ухвате и не продаду Турцима. Осим тога Ускоци су стално у покрету, толико познају стазе и богазе наше земље да би могли непријатеља несметано водити, од чега нека нас очува милостиви свемогући Бог. Зато ова земља не може имати према њима никакве вјере, поштовања, сусједске љубави и пријатељства. Ми желимо да се они отпреме било на славонску било на угарску страну.

Тако феудалци и хрватски и крањски, кад је турска сила застала и опасност од провала

пред 4 дана, пише Гал 23. VI, и против забране намјесника генерала,

Кристофа Обричана, дошле су поново 24 породице из Лике. Њих су допратили војници Брињани и Сењани к онима који су се пред три године смјестили код Модруша. Он је сад у бризи за Крајину и старе вјерне војнике кад из дана у дан све више стиже ових упорних, сирових и дивљих, разуларених људи, и то заједно са женама и дјецом. А шта ће на ово биједни Огулинци, Модрушани и Оштарци. Избио је спор

и з м е ђ у Огулинаца и досељеника. Тим је поводом Обричан због болести одредио Ивана Раубера за свог замјеника. Крањски сталежи и слиједеће године 1613. ударају на насељенике од Лича до

умањена, заборављају крајишнике и њихове жртве, по оној народној, кад притисне невоља: "Богом брате, Краљевићу Марко!", а кад одуши опасност: "Откуда си, незнана делијо!"

Већ досад се видјело да су Ускоци из Турске у неколико пута навирали на крајишко подручје: 1599/1600. г., 1605 - 1609 -12.године. Кад су неки 1612. г. наново стигли, тражи капетан огулински Иван Гал да надвојвода изашаље комисију за уређење насеобина око Гомирја, али и око Модруша и Плашког, јер су неки опет недавно дошли прошле и претпрошле године без дозволе ненајављено, а

Модруша понављајући да су они зликовци који све отимају до чега дођу, и стоку и људе, вребајући прилику да непријатељ провали па да они као предње чете отворе врата кршћанских земаља за пљачке и пустошења. А Крањска је слаба, биједна и сиромашна земља, отворена и без гора и вода које би непријатеља зауставиле.

Франкопани тада већ од стране власти бивају не само тјешени него донекле и утјешени и задовољени на други начин, службама и почастима. Никола 1612.г. добива положај капетана у Сењу. Вук је 1619. г. замјеник карловачког генерала, а биће

ускоро и генерал; он за свог малољетног сина Гашпара тражи и добива мјесто капетана у Огулину 1622. г.

Зато се тих година не чују толико жалбе и притужбе; као да нема податак о спору.

Од 1622.г. покреће се ствар на други начин. Сад Ратно вијеће или Високи дворски ратни савјет, нуди Вуку да за 6000 ф. уступи сва своја права на Гомирје, о чему је већ преговарано с његовим братом, јер Гомирци се поново јављају с тражењем слобода.

По овом би могло изгледати, да су Гомирци, не види се када, били подложни Франкопанима, или се ради само о њиховој узнемирености због тога што се ова читава ствар већ вукла двадесетак година.

А посебно је важно да у исто доба спор с феудалцима у Вараждинској крајини тече у правцу рјешења из 1630. г. кад је цар коначно прогласио знамените повластице, познате под називом Влашки статут (Влашке уредбе).

Да су Гомирци имали у виду остале досељенике, види се по томе што они стално траже права старих ускока, оних који су прије њих доселили, а то су били Жумберчани.

На понуду Ратног вијећа убрзо, већ послје 15 дана, одговара Вук из Новиграда на Добри:

Има већ 22 године од како су Власи ступили на наше земље које никад нису биле пусте. Крајини је познато да смо ми на овим земљама већ имали од Жумберачких ускока годишњег прихода 300 оваца и овнова. А те су ускоке нови досељеници протјерали са тих наших земаља. Уједно су они и наше биједне кметове притјеснили и крађом и разбојствима толико притисли да су многи морали с огњишта својих

побјећи. Ми смо тиме досад имали утврђене штете до 20.000 ф. Франкопани желе признање својих права, са царским печатом, а продати неће. Власи сада признају франкопанско власништво и, као и остали кметови, вољни су да се покоре франкопанској власти, те сад и Франкопани желе да их задрже заувјек и да их присиле на бољу дисциплину и вршење ратне службе ...

Према овом, представљало би нове моменте с једне стране признање Франкопанског власништва од стране Гомираца, а с друге стране воља Франкопана да досељенике задрже заувјек на својим земљама.

Међутим на ове наводе грофа Вука одмах се јављају Срби Гомирја, Врбовског и Моравица молбом краљу Фердинанду да их не предаје под власт грофова Николе и Вука Франкопана.

Ленковић, Виндишгрец, Рабата и Лангенмантел долазили су по њих у туђу земљу по царској наредби и пристанком крањских сталежа смјештали их у великој дивљој планини по Гомирју, Врбовском и Моравицама, гдје годинама нико није боравио. Ту им је цар дао саградити и дрвену обрамбену кулу. Уређена су два војводства са 60 плаћених мјеста. Двије године их је господин Мошкон, од стране Крањске, снабдијевао провијантом. Они су досад у цару гледали господара и заштитника, а сад ко зна зашто, долази нешто сасвим друго. Гроф Тржачки сматра да нас је царско величанство њему предало. На ово они сви једнодушно присежу да никад више никаквом грофу неће бити подложни, него једино цару и карловачком генералу као и досад: Ако би милостиви

цар овакву бол нанио нама који смо из турског ропства изведени да би сад под хришћанством у друго ропство пали, нама који смо дивље шуме и земље нешто мало плоднима учинили, да би тако себе са женама и дјецом донекле издржавали, да би ми 1160 душа (300 војника) у свакој прилици вјерно и поуздано служили, непријатељске упаде онемогућавали и стално страже држали, па да би ми сад као будни војници на хришћанској страни постали грофови робови, на то ми не можемо никако и никада пристати иако су нас грофови за вријеме од три мјесеца били отјерали са земље тако да смо морали у шумама боравити и те године земља остала необрађена. А градови се сад уређују да поново тјерају нас и жене и дјецу са наших земаља, мада је њима још 1619. г. цар био забранио да нас сметају.

Послије овог излагања Гомирци предлажу да се узму њихове плаће (7-8 хиљада ф.) и тиме грофови задовоље. Ако не, они траже да се њима с породицама даде сигуран пасош да би несметано отишли из Крајине на другу страну, јер они понављају да робовима неће бити.

Има једнака овој гомирској и молба с потписима Раде Мамуле и Марка Вујновића (биће из Врбовског).

Вук Франкопан на ово одмах пише цару бранећи своја права на Гомирје, Врбовско и Моравице. Тих Влаха у три села има само 48 домова (по чему би излазило да их је по дому просјечно било 25 душа). Они тврде да нису подложни огулинском капетану, а тај је био син Вуков, него карловачком генералу, а зна се да је њима, откад их је Ленковић извео, увијек заповиједао капетан. Од 1611.

г. био је он, Вук, огулински капетан (Према наводима Гомираца о прогонима изгледа да је Вук своје крајишко капетанство користио за своје грофовске интересе!). Уз то, наводи Вук, да су Франкопанима угарски сабори од онога 5. IV 1609. г. па до овога сад 20. VIII 1622. г. признали власничка права, а саборски закључци имају и царску потврду.

Из овог се види колико је стање било заплетено. Тло на ком су насељени је феудалско; то франкопанима признаје угарско-хрватски сабор, а ни владар не може порећи. А довели су их на то тло царски аустријски заповједници уз обећање ускочких повластица које не предвиђају кметовања; те повластице даје сам цар као врховни феудални поглавар. О провођењу овог води бригу Ратно вијеће, карловачки генерал и огулински капетан, а међу тим капетанима има их и рода Франкопанског, чиме су у прилици и моћи да остварују све феудалске интересе.

Тако 1611. кад су досељеници тамо десетак година, долази за огулинског капетана сам заинтересовани феудалац у лицу Вука Франкопана. Може се замислити како ће тај у вршењу царске службе заступати интересе Крајине да има што више војника, а у исто вријеме радити на том да у свом интересу те исте војнике претвори у своје кметове.

Како је у тих десетак година било досељеницима, може се само понешто извести из наведених докумената; види се да је било и гоњења са земље и бјежања у шуму. Додуше, не види се да има каквих података о недјелима за која би их оптуживали.

Изгледа да су досељеници десетак година били у неизвјесности о својој даљој судби-

ни.

Вук препоручује свога малолетног сина Гашпара за огулинског капетана, а он би сам до синова пунољетства припазио на капетанију (Сличан је случај био и раније 1611. г. кад је капетан Гал свога 15-годишњег сина Мартина протурио на огулинско капетанство). Такве су се ствари у Крајини могле догађати пошто је био обичај да заповједник често стално сједи на свом имању у Крањској, а замјеници врше послове.

Вук је Франкопан 1622 - 1626. г. био сењски капетан, а

затим постаје карловачки генерал.

Ускоро, 1623. г. јавља се брат Вуков Никола изјавом цару Фрединанду. Он не може уступити своје земље за 6000 ф. Тражи процјену и праведну оштету. Карловачки генерал Стадл предложио је тих 6000 ф, добра вриједе мого више (до 10.000 ф.) већ и због тога што власник није за 25 година имао од њих никакве користи, него његови биједни кметови само големе штете.

Овдје се види већ трећи корак у рјешавању спора. - Прво је спор настао сеобом и даљњим насељавањем се

разбуктавао. - Затим је Вук као огулински капетан донекле овладао стањем, а притужбе на насиља се слегле. - Сад почињу погађања око откупа, односно одштете.

Те исте 1630. године кад су објављени Влашки статuti цар осигурава поново Гомирцима годишњу провизију од 200 ф из прихода Крањске. Ово на темељу одлуке из 1605. године упућене кнезовима, војводама и осталима који су од 1605. године из Турске доселили у Гомирје и Моравице, а на њихову понизну молбу, рачунајући на свакога од њих 60 крајцара или 1 ф. Пошто је оно царско писмо од 1605. г. већ сасвим издерано и већ тешко за читање, па због тога неупотребљиво, даје се, на молбу споменутих војвода да се ова провизија поново осигура, ово ново писмо, уз царски печат и потпис, с тим да се старо поништи. Тако гоњени и оптуживани крајишници добијају обновљено царско писмо.

Године 1623. јављају се царски повјереници с извјештајем о даљњим преговорима између Франкопана и житеља Гомирја, Врбовског и Моравица. По вјереници су имали најприје у Босиљеву разговоре с Николом Франкопаном и првацима тих села. Тако су Гомирци коначно доспјели у грофовски дворца.

Никола Франкопан пристао је на продају по 10.000 ф. Код разговора о међама дошло је до тешкоћа око шуме Цетин и пашњака на Каменском, које су земље од Гомирја с ону страну Добре. Никола је тврдио да су ова подручја потребна њему и његовим кметовима за дрварење и испашу оваца, док она села имају ближу планину (Капелу).

- "Власи су јогунаст и дрзак

сој, лаком, у свему само корист гледа, па би мијешање међа било само на нашу штету", - каже гроф Никола.

На ово су Гомирци понудили још својих 4000 ф за Цетин и Каменско до била планине. Обећавају добро сусједство. Ако ово не добију, мораће селити. (Крајишници, види се свуда, увијек маневришу с пријетњом да ће отселити).

Због овог су повјереници пошли на лице мјеста да утврде стање и међе. Ово подручје пружа се у дужини 3 германске миље (око 20 км) са селима на прописну удаљеност; са сјевера Моравице, с југа Гомирје, у средини Врбовско. На сјевер оно међаши са Зринским подручјем код брда Округљака, од истока на запад јавним путем, на брдо Радигојну; одатле даље на Букови врх, одакле се простиру планине до мора. Ове планине (ради се о Великој Капели) затварају сва три села са запада. С истока је међа од брда Округљака према југу на брдо Ловник па даље билом тако да је на исток грофовско а на запад сеоско. С Ловника иде међа на дрво, означено крстом, па даље на југ на Цетин. С Цетина се међа спушта на Добру код утока потока Витуњчице. Ту почиње јужна међа која води Витуњчицом до њена извора под малим Клеком.

На читавом том подручју има 52 дома (породице: Гомирје 20, Врбовско 12, Моравице 20). За тако мали број домова ово је подручје било обилно, велико... за пашу, ливаде, њиве и сваку потребу. Ријека Добра тече уз ова села и снабдијева их најодличнијом рибом.

Ова села, осим коња и крупне стоке, имају само оваца и

коза око 18.000 које изводе и на остале планинске пашњаке преко Клека и све до Мркопља. А ипак упорно остају код тога да добију Цетин и Каменско, јер им је, веле тијесно! Своје су захтјеве ипак свели на онај правац према истоку до била Каменског.

А што се тиче повике ових Влаха да ће отселити, - додају повјереници, - нема страха јер су старији већ толико година овде, а млађи и рођени ту. Имају домове, обилно средстава за живот, многобројну стоку, сваке згоде. Сад су и сигурни јер наоколо има утврђења па непријатељу није лако продирати. Овако нешто не би нашли на другом мјесту.

Послије ових излагања повјереници сматрају да су господи Франкопани способни да им се повјери владање овом Крајином, па зато нема опасности ако им се и ово подручје и сами Власи предаду. Ипак пошто су ови Власи под заштитом његовог царско-краљевског величанства у крајишке сврхе, требало би, због угледа његовог величанства, да се с Франкопанима склопи уговор о купопродаји.

Тако је гласио овај извјештај, последије увиђаја на терену, последије преговора у Босиљеву, а свакако и последије гошћења за грофовском трпезом. Било би, дакако, занимљиво и колико је гомирских јањаца испечено док је комисија обилазила пространа подручја од Битуњчице до Округљака!

Ипак, године ће још протећи док се та куповина обави. Посебно се зна да је 1640. г. избила мучна побуна Огулинаца због тога што су Вук Франкопан и син му Гашпар населили 17 српских домова у Витуњу, надомак Огулина. Сад, ето, и

Франкопани, овај пут као аустријски крајишки официри, и сами врше насељавања!

Послије 17 година, 1649. г. поново се Гомирци погађају с Франкопанима око једног дијела Каменског.

Од стране њихове дођоше кнез Цвјетко Стипановић и војводе Богоје Огњановић и Радоје Стипановић у Босиљево к пресвијетлом и велеможном господару Вуку Франкопану, грофу тржачком и великом генералу све Хрватске и Приморске крајине, молећи да би им један фалат својих сјенокоша на Каменском изволио препустити уз одређени доходак. Гроф је пристао и изаслао три своја човјека да одреде међе.

За те сјенокоше обећавају Гомирци давати Босиљеву граду годишње 100 ф на Аранђеловдан. Иначе гроф има право да се наплати из њихове стоке кад му буде господска воља.

Овај је уговор цар Леополд потврдио 1659/60. г.; касније цар Карло 1727. г. а Марија Терезија 1759. г.

Исти цар Леополд дана 30. IV 1671. уништи и Франкопане и Зринске - старе и славне родове хрватске, - те је тиме једне уговорне стране за увијек нестало.

Још ријеч двије о првом потписнику уловора Николи Докмановићу. Он је, како стоји у писму - као "Влах, Хрват и војвода гомирски" замолио да му се за заслуге подијели служба и част с правом наслједства за потомство, о чему му је цар издао повељу 2. XII 1665, г. - . Овај навод за војводу Докмановића "Хрват" у молби коју он сам није ни написао, не значи у оно вријеме његово национално одређење. То се односи на његову територијалну припадност војсци тадашње Хрватске

крајине. Кад је та Крајина као посебно тијело укинута, водиће се и даље крајишке чете на европским бојиштима као "Кроатен" - Хрват, макар у њима било и већина Срба.

Уговор с Франкопанима показује један од начина како су се уређивали односи досељеника Крајишника и власти. Може се казати да је тих начина било толико колико и подручја и досељавања. То се види од бројних примјера од Жумберка и Гомирја, Врбовског и Моравица, Приморја и Капеле, Лике, Гацке и Крбаве, Кордуна и Баније па до Вараждинске крајине. Ти примјери показују да су Срби у Хрватској тада били цјелина једино к а о крајишници, дакле војна сила као помоћ да се очувају остаци Хрватске. Сами по себи они су цјелина по вјери и сви-

јести о поријеклу и припадности. А по досељивањима, смјештајима и уређењу својих разноврсних односа они су у сваком крају и сваким приликама нешто друго. Ето, овдје су једна уговорна страна. Послије овог уговора, кад је све изгледало ријешено, јављају се Гомирци с Врбовским и Моравицама 1668. г. молбом цару да их заштити.

Ту каже међу осталим:

Откако су у давна времена из Турске у хришћанство под високославни владалачки дом аустријски на покорну службу

дошли и непрестано се против душманина часно и храбро држали, били су они од предака његова величанства стално великом пажњом награђивани. Сад, међутим, како чују од капетаније из Огулина, изгледа да ће бити поново узнемиривани, па чак и протјерани са земаља које већ толико времена држе и које су од дома Франкопанског својим новцем откупили, и то од стране царске комисије која без довољно познавања ствари закључује да се куповина поништи. А код тога нам се,

под пријетњом глобе од 300 златника губитка свих крајишких служби, ускраћује могућност да жалбом притекне богољубивост правди. Због тога се ми сад кољенопреклоно обраћамо царском величанству молбом да се смилује нама биједнима и потлаченима да не будемо осуђени неаслушани.

На овој молби је печат: у средини сабља у савијеној руци (као босански грб с натписом два круга; споља "печат гомерски, врбовски и моравски", а изнутра "мали и велики пук" и

кратича АД "ано домини", латински "године господње" 1653.године.

Слика печата, - како наводи Лопашећ, - налази се у архиву у Гацку, под Кроатика, 1668.г.

Ову је молбу састављао неко учен, јер има латинских навода и правних израза.

Не види се тачно о чему се радило, ако није уступање ових крајева царској комори, али се види да се народ не обраћа нижим органима, ни капетану огулинском, ни генералу карловачком, ни Ратном вијећу, него равно цару.

има и о сукобима и потешкоћама Гомираца.

Пургстал каже, кад је Ленковић довео овај народ, Франкопани о којима је ријеч једва да су знали молити Оченаш, тј. били су дјеца. (Пургстал има уопште жив стил и изражава се сликовито, а и подругљиво, иронички). Генералу није познато да је овај народ читаво своје подручје откупио од Франкопана, да имају свој суд и комунитет (опшину и да осим војне службе ни на што друго нису обавезни, што значи да тај господин (Рабата) нема уопште појма о Крајини, па зато и расправља и обавјештава тако неприкладно.

У XVIII в. Срби ових крајева доживјеће разне веће губитке.

Највећи је био кад је 1746. г. уређењем Крајине и увођењем регимената

Гомирско подручје изгубило општинску самоуправу и постало једна компанија огулинске регименте. Тиме су ови Крајишници изгубили стварно власништво над цјелокупним подручјем које су насељавали и купили, и постали су као и други власници само свог дијела земље, док су шуме и пашњаци постали државни. Овим су на њих пали и сви крајишки терети и обавезе којих се већ дотад накупило врло много.

Гомирски сѣаѣуѣ

Послије свега изложеног посебно је важан статут гомирске општине (по тексту Ратног вијећа 7. II 1729. г. у вези с повластицама до 1666).

Та је општина обухваћала 83 дома са 800 мушких глава на простору између вањских подручја Северина, Босиљева, Огулина, Модруша, Бриња, Крмпота, Фужина, Делница, Скрада, Горњих Моравица и Купе...

...Посједовно стање подручја Гомирја, Врбовског и Моравица није остало исто. Тако је г. 1754. власт, на основу оног додатка уговору о одступању купљених подручја, узела за провинцијал, за подручје грађанске Хрватске, - 672 и 1/2 рала ораница и кошаница између Фужина и Мркопоља. Исплаћена је отштета од 2000 ф. Насељеници с тога подручја помакли су се на исток. Уговор о томе потписан је у Љубљани. Ту су потписи владике Данила Јакшића, капетана Максима Мамуле, судаца: Теодора Мрвоша, Радоте Таталовића и Дошена Мусулина, те граничара: Николе Мамуле, Пилипа Трбуховића и Петра Хајдина.

Ту је била држава као корисник, а насељеници као искоришћени.

Нешто касније дошло је опет до премјештања неких дијелова насеља. На цести Каролини, - по оцу Марије Терезије, - која је водила од Карловца на Новиград, Босиљево, Врбовско, Мркопаљ. Фужине према мору, или од међе Босиљева до међе Фужина преко шест штација кроз подручје гомирске општине. Требало је за вријеме Марије Терезије, кад се трговина из Карловца све више почела кретати на Бакар и Ријеку, уредити кири-

Конечно, за боље упознавање положаја и стања Срба Гомирја, Врбовског и Моравица у Крајини, односно у Огулинској капетанији, да се види још што о њима каже огулински капетан гроф Пургстал у својој чувеној представници Ратном вијећу поводом спора с карловачким генералом о надлежностима.

Та је опширна представка из године 1690.

Иако се она односи углавном на сукоб око Плашког, пуна је података о читавој Огулинској крајини, па

ју, препреге, свратишта за кола и коње и људе, као и све што њима затреба. На питање власти, могу ли то насељеници преузети и осигурати, они су обећали да могу, али се показало да ствар није текла како треба. Да ли из њихове немарности или из њихове немогућности, то овдје није важно. Важно је да је њих власт кренула с те цесте и на њихове откупљене земље смјестила друге насељенике, Нијемце, Крањце и Штајерце. То се данас позна по презименима становништва од Врбовског на Сушицу и Равну Гору до Мркопља.

Подаци о овом удаљавању Срба са цесте Каролине на потезу преко Врбовског до Мркопља постоје у коморском архиву у Бечу. Власт у тим документима излаже потребу наведене измјене становништва неспособношћу ранијих (Срба) да задовоље потребе цестовног саобраћаја. Према овом би изгледало да нису макнути само зато што су Срби (в. код Грбића).

О овом говори и патријарх Рајачић у својој представи Хрватском сабору 1861. г. Кад је то било ријешено, дође о Божићу 1764. г. генерал Микашиновић и даде огласити царску заповијед да се сав народ с ове стране Клека и Смолника на Капели има преселити иза Капеле у Дрежницу.

У Гомирју и Врбовеком било је тада преко 200 домова, на Смрчевој пољани 6, у Равној гори 12, у Старом Лазу 2, у Мркопољу 29 домова, свега 49 домова. То значи најмање 2500 душа.

На представку народа генералу Беку и на заузимање

владике Данила Јакшића изађе царска комисија и одреди да селе само они уз Каролинску цесту (Смрчева пољана, Равна Гора, Стари Ааз, Мркопаљ и дио Врбовског). Преселени су по Љубоштини, Хрељину, Мусулинском Потоку и Витуњу, а добар дио и по Дрежници. Обећано им је 3000 ф, али ово ни на касније тражење није исплаћено.

Тако је овај народ од царске власти која му је давала

за то ријешење. Народ затражи да се ово проведе. Упућен је да поднесе тужбу. Тако пропаде народу 57.540 рали шуме.

Документи о свему томе чувани су у олтару манастирске цркве Гомирја у посебној кутији, слично као и Влашки статут из 1630. г. у цркви Северина код Бјеловара.

Документи су послјије били код инспектората у

повластице дочекао горе него од феудалаца. Народни поглавари који су се за народ заузимали, доспјели су у тамнице у Карловцу и Огулину. На молбу да их власт пусти до царског двора и да им се бар врати Врбовско и Равна Гора, одговор је гласио да је то безобразан и неумјесан захтјев.

Шуме је најприје крајишка власт узела као под надзор, да их народ не би немилице таманио, - али ускоро потпуно у ерарску својину.

На протесте и тражења 1800, 1803, 1807. и 1818. г. изашла је године 1822. царска одлука, да за све што је одузето народ добије праведну накнаду. Тек 1846. сазнало се

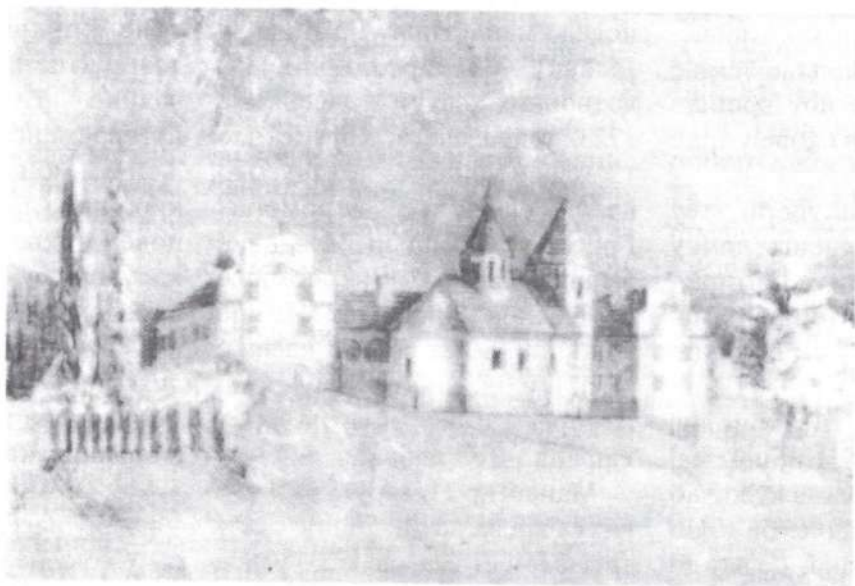
Врбовском. Године 1803. узме их лајтнант Васиљ Маравич ради употребе, и од тога доба су се чували по кућама народних старјешина. Године 1816. изгорјеше у кући Симе Војновића у Витуњу. Преписи из године 1760. нађени су 1845. г. у архиви Огулинске регименте.

Но тешкоће из XVIII в. нису биле још готове.

Године 1784. поводом заокруживања крајишког подручја уступљене су Моравице провинцијалу или коморској управи. Дмова је било 73 са 984 рали: земље; шуме 4484. Од Врбовског припало је тада провинцијалу 5 кућа са 140 рали.

ПОСТАНАК МАНАСТИРА ГОМИРЈА

Манастир Гомирје се рађао заједно са формирањем српских насеља у Гомирју, Врбовском и Моравицама. И овде се поновило оно што се често дешавало приликом

бројнијих народних миграција у којима је редовно био и понеки свештеник или калуђер. И са гомирским досељеницима дошао је један калуђер, коме су Срби у Гомирју саградили малу капелицу у којој је он вршио богослужење. Али, како је тај калуђер био стар, није могао да као војни свештеник, по ондашњем обичају, иде са војском против непријатеља и да се војницима и тамо нађе ради верске утехе. Зато су Гомирци у то време радо примили "једно седам", по другима шест, калуђера, које су сами овамо довели из далматинског манастира Крке, дакле из краја из кога потичу и први гомирски досељеници.

У једном опису манастира Гомирја из 1772. вели се, на име, да су Гомирци, немајући свештеника, послали своје људе у турску Далмацију у манастир Крку одакле су довели шест калуђера (*illi absque sacerdotibus esse newuentes, miserunt aliuuos ex puis ad turcicam Dslmatiam ad monasteri-*

um Krcam, unde invitarunt kallugeros ad se, et transmigrarunt cum illis sex). Они су собом донели све што је у цркви потребно за вршење богослужења: књиге, одежде, крстове и друге потребне ствари и све то поклонили гомирској капелици код које се настанише. Од тих калуђера тројици знамо и имена. Били су то Аксетније Бранковић, Висарион Вучковић и Мардарије Орловић. Ови калуђери подигну у Гомирју мали дрвени манастир са црквом св. Јована Крститеља. "Ми смо те исте оце, пишу касније Гомирци, од почетка узели за своје свештенике и с великим поуздањем са њима ишли против непријатеља на службу царску, а после, кад смо од славне Коморе добили, нама гомирском народу поклоњена места (плацеве), што је потврђено и привилегијама покојнога цара Фердинанда, наш гомирски пут је та места поделио на личности (на персоне). Један мали плац дали

смо нашим верним оцима (калуђерима), за који и данас наши оци на заповед и службу царску с нама заједно иду против непријатеља, не само по један, него и

по два и по три, што могу посведочити наши команданти и официри који нам заповедају. И после тога, када смо ту исту крајину купили од господe Франкопана и кад смо добили потврду ћесарове светлости за нашу крајину коју смо купили, најпре смо дали један луг нашој цркви и нашим верним оцима, па смо онда земљу међу се делили. Поред тога луга дали смо нешто горе за црквену потребу, а када су тај луг искрчили било је чисте земље за једно тридесет косаца, а земље која се оре нису имали нимало, него су просили те се тиме хранили". Ценећи с почетка заслуге досељених Срба и њихових калуђера у одбрани овог подручја од Турака, гроф Вук Франкопан је дао гомирским калуђерима 27. септембра 1619. искључиво право риболова на потоку Рибњаку од извора па све до реке Добре у коју утиче.

После деобе гомирског атара, купљеног од грофова

Франкопана, манастир је имао 415 и 1/3 јутра земље. Пре тога манастир је имао мало земље. Знамо да је нешто земље манастир купио од неког Дмитра, затим да је Јанко Мамула поклонио манастиру осам јутара земље и да су поједини хришћани поклањали манастиру мање делове своје земље да би се у манастиру вршиле службе за њих и њихове умрле сроднике.

Гомирски калуђери су обављали свештеничку службу не само у Гомирју, Врбовском и Моравицама, него и у Дрежници, Пониквама, Равној Гори, Јасенку, Туку, Мркопоњу, Мариндолу и Бојанцима. Манастир Гомирје опслуживао је и Жумберак, кад не би имао својих свештеника, све до половине XVIII века. За то је добивена и посебна царска дозвола, која је касније само потврђивана, на пример 1706. и 1721, "по старим обичајима". Кад је почело насилно унијаћење жумберачких Срба, била су два последња гомирска калуђера протерана 1750. из Жумберка. То су били Гаврило Мусулин и Макарије Вишњић.

Посебно треба истаћи да су гомирски калуђери одувек поповали у Јасенку, где је манастир такође имао доста земље. Грбић је записао народно предање да је у Јасенку био манастир пре него у Гомирју и да су калуђери прешли из Јасенка у Гомирје. Како је у гомирском диптиху записано да је манастир основан 1557, "али зна се поуздано да је Гомирје подигнуто тек почетком седамнаестог вијека, Манојло Грбић мисли "да би ова биљешка могла односити се на цркву и манастир у Јасенку, а Јасенак је, откако је Гомирја, свагда припадао са својом земљом и шумом манастиру Гомирју". Кад је неки

Божих Ковачевић узурпирао у Јасенку манастирску ливаду, донео је велики судија гомирски Фаркаш Михачевић 4. децембра 1676. пресуду према којој та земља припада манастиру Гомирју. Тако је остало вековима. Још 1905. износио је посед манастира Гомирја у Јасенку 331 јутро и 612 четворних хвати. У Јасенку је 1723. услед снега, који је пао 12. маја и уништио летину, био на служби јеромонах Григорије Гомирац "гладан и жедан". Тамо се 1762. помиње на служби јеромонах Исаија Радојчић, а пет година касније (1767) у Јасенку умире стари гомирски архимандрит Рафаило Добријевић.

Манастир Гомирје је имао у току времена имовине и у другим местима, свакако услед завештања појединих побожних хришћана. У Сењској Дрази помиње се једна лука коју је манастир дао у закуп неком Ђури Вукшићу за 20 дуката. У Врбовском и Мркопољу имао је манастир по Једну кућу и земље, које су продане 1768. године. Од Мариндола је манастир примао "вински десетак", какав су давали и Жумберчани. Из понеких села манастир је примао прилоге у жити ("кварт пшенице по кући"), што се одржало и после 1774, кад је осталим манастирима забрањено сакупљање милостиње, с мотивацијом да је ова гомирска пракса "исто тако стара као и сам манастир".

Прва манастирска црква, дрвена, саграђена је према казивању самих Гомираца одмах по њиховом досељавању у Гомирје. Према опису манастира из 1772. било је то 1600. године, док су се каснији историчари одлучили за следеће две године. Фрас наводи да је камен темељац

постављен 1601, а Грбић вели да је манастир саграђен 1602. По свему судећи, сва три ова казивања су истинита, јер црква и манастир се не граде за дан. Ако су крчки калуђери дошли 1600. године, а 1601. положили камен темељац новој цркви, могли су је довршити и осветити тек до године, тим пре што је истовремено требало и досељеним монасима обезбедити кров над главом. До освећења нове цркве добегли крчки калуђери су се служили малом капелом коју су Гомирци раније саградили свом старом духовнику "насред нашега конфина на Гомирју", јер су се и ови нови калуђери "код наше више споменуте капелице на Гомирју населили".

У току целог XVII века биле су све манастирске зграде дрвене грађевине. Крај њих је 1621. гроф Вук Франкопан сазидао четвртасту кулу осматрачницу са које се могло пратити кретање Турака. Другу такву кулу подигао је гроф на брду Стражнику. Тако су и народ и калуђери и манастир укључени у граничарску службу, у мучну дужност одбране хришћанске Европе од турске најезде.

Манастир Гомирје је као и цело ово подручје на Хрватској крајини потпадало од 1609. под духовну власт српског епископа који је резидовао у манастиру Марчи код Иванића, на Славонској крајини. Кад су од 1671. на марчанску епископску столицу силом доведени унијати, гомирски су калуђери заједно са калуђерима манастира Марче и Лепавине дали снажан отпор овом насиљу, тражећи да им се за епископа постави неко од православних калуђера, али су због тога морали да претрпе много непријатности и прогона.

ПРОЦВАТ МАНАСТИРА У XVIII ВЕКУ

Почетком XVIII века отпочињу припреме за изградњу зидане цркве и конака манастира Гомирја. Године 1719. сазидана је нова манастирска црква са једним кубетом уз саму франкопанску кулу, која је од тада служила као звоник. Наиме, Карловачким миром (1699) Турци су изгубили Лику и Крбаву и граница се у том делу утврдила на Уни, те је нестало и турских упада у гомирски крај. Зато су биле непотребне мере предострожности којима су служиле ове куле. Приликом градње цркве народ је давао физичку радну снагу и подвоз, а манастир је плаћао и хранио мајсторе. На челу овог посла налазио се најпре игуман Данило Љуботина а затим игуман Теодор Милетић, "муж свет и богобојажљив".

Био је то велики подухват за релативно мали број српских домова у подручним селима. Зато се игуман Теодор обраћа 1722. карловачком митрополиту Вићентију Поповићу с молбом да препоручи гомирског проигумана Георгија подручним епископима и "православним господарима" ради сакупљања милостиње за моловање цркве. "Да зна ваше архипастирство, о архијереју божији, како живимо на мучном месту, студеном и неплодном", пишу Гомирци митрополиту и моле препоруку, „јер хоћемо с божјом помоћи свету обитељ пописати и другим украсом украсити". Јеромонах Григорија Стевановића слали су 1728. и у Русију да моли помоћ. Изградња је напредовала и 1730. црква је била довршена. На Ивањдан те

године осветио ју је епископ горњокрловачки Данило Љуботина, некадањи игуман гомирски. Довршено је и велико манастирско здање са 12 ћелија и трпезаријом. У манастирском гробљу подигнута је нешто касније капела посвећена Успенију пресвете Богородице, коју је 1747. на Велику Госпојину осветио владика Павле Ненадовић, каснији митрополит карловачки. Од тада се у Гомирју на овај празник сакупља велики народни сабор.

После изумирања калуђера досељених из манастира Крке, манастирско братство су сачињавали калуђери родом из Гомирја и његове околине, затим из Жумберка, из Лике и Крбаве, а нарочито из оних парохија које је манастир опслуживао. Из XVII века, нажалост, немамо много детаљнијих података, али се то види и из података за XVIII век. Из самог села Гомирја било је увек калуђера, нарочито из породице Мамула. Из Жумберка су долазили Предојевићи, из Моравица Јакшићи. Ево неколико примера. Игуман, касније владика Данило Љуботина био је родом из Брлога, Данило Јакшић, каснији много поштовани владика, из Моравица, Теофил Алексић из Коренице, Јоаникије Милојевић из Могорића, Георгије Бракус из Вилића, Јован Врлинић из Бојанаца, Спиридон Тркуља и Теодосије Беуковић из Мекињара, Теофил Орлић из Бриња, Јосиф Рајновић, Висарион Јакшић, Тимотије Жакула и Леонтије Никшић из

Моравица, Григорије Мишчевић из Муњаве, Харалампије и Серафим Мамула из Гомирја, Тихон Алексић из Коренице, Викентије Љуштина из Метка и тд. Године 1778. помиње се просто као изузетак јеромонах Герасим Ђатовић рођен "в предјеље далматинском" и из Русије доведени монах Симеон Балтић, сликар, родом из Земуна.

Манастир је кроз цео XVIII век имао приличан број калуђера. Пошто је створена материјална основа за живот братства и послуге, калуђери су могли да се посвете и културно-просветном раду. О томе сведочи најречитије образованост појединих калуђера који су све своје школовање почели и завршили у Гомирју. Међу те спадају и двојица каснијих карловачких епископа, Данило Љуботина и Данило Јакшић. Љуботина је на народно-црквеном сабору 1713. изабран за епископа новоосноване Карловачко-сењско-приморске епархије, па је и као епископ резидовао у Гомирју. Зато је ова епархија у то време понекад називана и "гомирском". Међутим, како је Сабор одлучио да епископи више не станују у манастирима, морао је и епископ Данило Љуботина, после извесног оклевања, да сагради себи резиденцију у Плашком, камо се 1721. и преселио. Ипак, често је боравио и у Гомирју. Уза се је држао младог калуђера Данила Јакшића, који је био десна рука не само њему, већ и његовом наследнику школованом епископу Павлу Ненадовићу (1742-1748), коме

је Јакшић од 1751. године постао и наследник...

...Владика Данило Јакшић, који је од младости учествовао у свим овим болним збивањима, био је потпуно свестан значаја манастира Гомирја у верском животу околног српског народа, те је чинио све што је било у његовој моћи да од овог манастира створи верски и културни центар своје епархије.

Видећи да од државе у којој живи не може очекивати помоћ за остварење својих планова, Јакшић почиње да се обраћа једноверној Русији. Ступио је у везу са руским послаником у Бечу, грофом Кајзерлингом. Овај је 14. јула 1753. препоручио царици Јелисавети Петровној молбу новог владике, за кога каже да је врло побожан и да се много стара о подизању верског живота који је у овим крајевима готово замро. Владика је послао у Русију гомирског игумана Теофила Алексића са два јеромонаха, од којих знамо да је један био Георгије Бракус, и молио да му се пошаље богослужбених, богословских и осталих књига и да се додели редовна помоћ за издржавање манастира и за једнога или двојицу учитеља филозофије и богословља. Руски Свети синод је на предлог Колегије за иностране послове решио да се Гомирју не може дати готовог новца, али су им дате књиге. Алексић је добио сто буквара, педесет катихизиса и много богословских и богослужбених књига, али му се то учинило мало, те је тражио још. У својим молбама је истицао да су књиге у његовој епархији неопходно потребне ради народног верског просвећивања и одбране православља. Царица је услишила Алексићеву молбу и

3. децембра 1753. наредила московској штампарији да се Алексићу даде од свих књига којих има, а које је он молио. Алексић је добио још 74 различне богослужбене књиге и још 100 буквара, јер је народна просвета у владичином гомирском плану стављена на прво место. Неке од добијених богослужбених књига биле су у луксузном повезу. Поред тога Алексић је добио у Русији и доста икона, других стварчица и световних књига. То се види из списка тих ствари које је по повратку из Русије Алексић делио као поклоне не само владици Данилу Јакшићу и свештенству већ и световним људима међу којима се спомиње генерал Микашиновић, капетан Калинић, лајтнант Кнежевић, Алекса магистар и Лука Јахимовић.

Владика је захвалио царици и Светом синоду на посланим књигама, за које вели да су читавом овдашњем православном народу учиниле велику радост, утеху, помоћ и корист. Алексић је овим даровима унео велику радост и освежење у живот манастира. Тада је са архимандритом Рафаилом Добријевићем предузео изградњу источног дела конака са пет соба и четири ћелије.

Чим је овај посао био 1758. готов, владика је поново, уз препоруку грофа Кајзерлинга, послао игумана Теофила Алексића у Русију у пратњи јеромонаха Спиридона Тркуље родом из Мекињара и слуге Николе Иванова. Владика је овога пута тражио 26 врста књига, међу којима највише буквара, 300 великих и 300 малих, по 100 часловаца, псалтира, молитвослова и месецослова (календара) за школу, 30 служебника, 60 молепствија и других књига.

Опет је тражио и новчану помоћ за издржавање једнога или двојице учитеља, јер се до сада цео овај народ "источног исповедања никаквим школским науком није управљао, нити се може прилично управити без помоћи". Молио је даље да се манастиру Гомирју изда грамата да може у одређеним роковима слати своје калуђере у Русију ради милостиње, и напослетку, замолио је да му се пошаље једно архијерејско одјејање. Све замољене ствари су му дате, а Алексић је умео да измоли и више. Од новца добио је само 150 рубаља за путни трошак и превоз ствари.

Овом приликом завршио је игуман Теофил Алексић у Русији још један важан посао. При повратку из Москве нашао је у Кијеву младог српског калуђера Симеона Балтића, који је у Русији изучио црквено сликарство, иконографију. Балтић је био родом Земунца. Замонашио се у манастиру Хопову, али је у жељи да научи сликарство 1756. побегао у Русију заједно са монахом Павлом Мишковићем и ђаконом Григоријем. После тешких перипетија, јер су путовали са лажним пасошем, стигоше ови калуђери у Кијев. Григорије је ту ускоро умро, а Павле се после тринаест месеци вратио кући. Једино је Балтић ношен великом жељом да научи сликарску вештину остао, учио, и сада већ био искусан сликар. Знајући колико је иконографска опрема српских цркава у Карловачком владичанству бедна, па чак да и нова црква манастира Гомирја чека свога живописца, Алексић је наговорио Балтића да пође с њим и да у Гомирју отвори иконографску школу.

Вероватно је за то добио и пристанак владике Данила Јакшића. Споразум је завршен потписивањем уговора који је Алексић 10. јуна 1762. склопио са Балтићем у Кијеву. Алексић се обавезао да ће Симеона одвести у Гомирје на манастирски трошак...

...По доласку у Гомирје Балтић је најпре предузео рад за манастирске потребе. Окупио је талентоване младиће и почео је да их учи сликарству, а затим је отпочео сликање иконостаса манастирске цркве. Сам Балтић је израдио престоње и целиваће иконе, док су његови ученици израдили горње редове икона на иконостасу. Празничне иконе на иконостасу израђивали су ученици према Балтићевим целиваћим иконама. За боје је издато 400

форинти, за израду и резбарију иконостаса плаћено је у Рибнику 270 форинти, а за певнице и кивоте 70 форинти. У опису цркве из 1778. вели се: "В сеј цркви темпло (иконостас) ново от липових дасака весма изрјадно пилтаорско дјело, мологато и позлаћено, которо в цјелости со всјеми иконами кошта и 2 пјевнице 1500 форинти"...

...Међу првим Балтићевим ученицима помињу се 1764. Лука Никшић, Јован Грбић и Борће Мишљеновић. Штета је што Балтић није имао довољно учитељске ревности, те му се ученици нису развили у мајсторе који би бар донекле достигли вештину свога учитеља. Зато иконостас у Плашком, Брлогу, Залужници, Швици и другим местима

Карловачког владичанства, које је извела Балтићева гомирска сликарска школа, а чије су нам иконе делимично сачуване у Музеју Срба у Хрватској, имају више културно-историјску него ли уметничку вредност.

Балтић је поред гомирских икона израдио 1780. четири иконе за перјасичку цркву, али оне нису сачуване. Јован Грбић сликао је те године иконостас у свом родном месту Подлапцу (Сврачково село), а изгледа да су рад гомирске школе и

иконостаси у Љесковцу и Сјеничаку. Ту су Балтићеви ученици унели у иконографију и фолклорне елементе. Сликали су светитеље у народним ношњама, а међу свецима се поред осталих, канонизованих, налази и "свети" Милош Обилић, разуме се, и он у народној ношњи.

Поред рада Балтићеве школе, у Гомирју су у XVIII веку неговани и други облици културног стваралаштва. Књига се тада много ценила. Зато су Гомирци љубоморно чували све старе књиге којих је 1778. године било у манастиру педесет, поред три јевнађеља "на велико коло" и једног молитвослова "на мало коло" који су били сребром оковани. Све остале књиге повезивали су махом сами гомирски

калуђери, од којих се као књиговесци изричито помињу Кирило и Теодор, али велики број књига указује на постојану књиговезницу, која је имала у својој орнаментици за украшавање повеза своје нарочите шаре, према којима се може препознати већина гомирских књига...

...Уопште, Гомирје је у другој половини XVIII века било већ потпуно уређен и снабдевен манастир. Тада "овај манастир има с источне стране зидане ћелије, са западне такође; од севера и југа ограђен је каменим зидом. На манастиру су двоја врата, с јужне стране велика а са западне мала". У овим зиданим зградама налази се ћелија архимандритова, соба гостинска (боље о п р е м љ е н а, вероватно за епископа и угледније госте), 13 ћелија калуђерских, општа трпезарија и кухиња. Изван манастира била је једна ћелија над подрумом за госте, амбар, штала, остава за самаре и седла, воденица са два пара каменова, сењак, кућа за послугу, кућа за госте више манастира и гостионица. Ова гостионица била је саграђена уз друм још почетком XVIII века у време

**Приложник
часописа
"Свети Сава
горњокарловачки"**

**господин
Горан Поповић
Канада, лекар**

300 \$

игумана Георгија Јакшића, кад су се прибирала средства за градњу цркве. Манастир је давао гостионицу у закуп појединим грађанским лицима, која су у њој вршила гостионичарску дужност. Као такав помиње се до 1765. Тодор Мамула, а затим Јуко Мамула. Међутим, ако је манастир и имао користи од закупа и од продаје свог пића у овој гостионици, она је негативно утицала на моралну страну манастирског живота.

За време управе Теофила Алексића уређени су и имовински односи манастирски и утврђене међе манастирског поседа, које су у току времена куповином, залагањем и зајмовима биле поремећене. Алексић је уживао велики углед у народу и велико поверење владике Данила Јакшића. Био је посланик на народно-црквеним саборима 1769, 1774. После смрти владике Јакшића (1771) народ и свештенство су желели да им игуман Теофил Алексић постане епископ, али је изабран Петар Петровић кога је Алексић, сада већ архимандрит, инсталирао у Плашком 1775. Кад је нови епископ предложио двору архимандрита Алексића и намесника Арсенија Врлинића за чланове конзисторије, они

не само да нису потврђени, већ су обојица премештени, Алексић у Темишварску а Врлинић у Вршачку епархију. Сви покушаји и молбе за њихов повратак остале су без успеха, јер тако је желела власт. Алексић је умро 1783. у манастиру Беочину, али једна надгробна плоча, коју су му подигли "братија јего Гомирчани в знак љубве својеја" у Дубовцу код Карловца, сведочи да је сахрањен у Дубовцу.

Кад је било јасно да се Теофил Алексић неће вратити у Гомирје, изабран је за његовог наследника Јоаникије Милојевић, родом из Могорића. Он је 1777. произведен за игумана, а 1781. за архимандрита. За време његове управе манастир је уочи св. Николе 1789. задесио страшан пожар. Пожар је избио у једној помоћној згради, али се брзо раширио и захватио цео манастир. На цркви је изгорио кров, а торањ се од силне врућине распуцао и звона су пала до последњег зиданог свода. Од ћелија је остало само крило у коме је становао архимандрит. И ту је изгорио кров, али је 4-5 ћелија било засведено зиданим сводовима, који се нису срушили. Калуђерима је изгорело све што су имали у ћелијама, и одећа и новац. На

срећу, већина црквених књига се чувала са осталим стварима у звонику под чврстим сводом, те тако нису изгореле, али су изгорела сва стара писма, протоколи, разне листине и књиге, које су се налазиле код калуђера по ћелијама. Био је то велики удар за све братство. Уз помоћ локалних државних власти и милостињу коју су сакупљали на све стране разаслани калуђери, манастир је већ у току године 1790. био обновљен.

Залагање архимандрита Јоаникија Милојевића на обнови манастира још више је допринело његовом угледу и популарности. Он је постао у правом смислу десна рука епископа карловачког Генадија Димовића. Кад је Димовић 1796. умро, свештенство је тражило да се за карловачког епископа изабере архимандрит Јоаникије Милојевић, али и овога пута све је било узалуд. За епископа је 1798. изабран Стефан "благородни от" Авакумовић. Способни и вредни архимандрит и даље је усрдно водио свој манастир и довео га у добро материјално стање, али је можда и то, у времену опште кризе у нашем монаштву, утицало да и у Гомирју попусти монашка дисциплина.

"Свeйшi Сава Горњокарловачки"

*часојис Еѣархије ѓорњокарловачке излази блађословом
Њеђовој Преосвеићенсѣва Еѣискоја ѓорњокарловачкој
Г. Г. Герасима*

*Издавач: Еѣархија ѓорњокарловачка - Издавачка кућа "Марѣириа"
в.д главној и одђоворној уредника: ѣројђојереј Душко Сѣасојевѣ*

Уреднички одбор: протојереј-ставрофор **Мићо Костић**, јереј **Марко Ђурић**, јереј **Горан Петковић**,
јереј **Лука Верић**, јереј **Славиша Симаковић**, г. **Зоран Живковић**

Адреса уредништва: ул. Славе Рашкај 14, 47000 Карловац
тел: +385 47 642 531

Штампа: **Типомат** - Старо Чиче

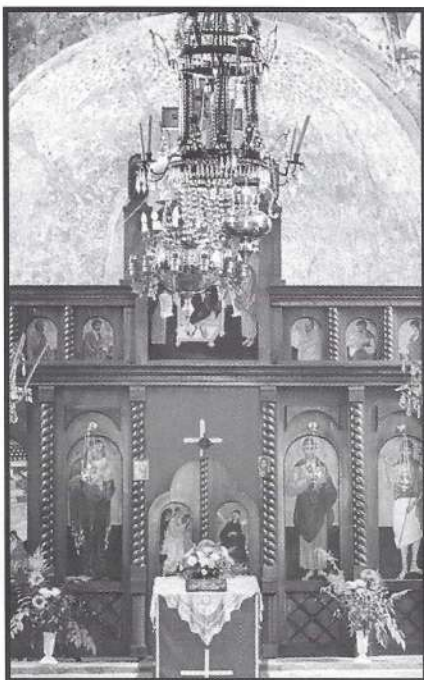
Говор приликом освећења новог иконостаса у Манастиру Гомирју, на дан храмовне славе 7. јула 1969. године

Драга браћо и сестре,

Помолимо се Богу да и овај дан буде благословен међу добрим данима у историји ове наше светиње.

Догодине ће се навршити 370 година од постанка нашег Гомирја. Основан је 1600. године. Ова година је 350-годишњица манастирског звоника. Подигнут је 1619. Најпре као одбрамбена кула. Подигли су је Франкопани, чувена хрватска великашка породица, и предали Србима Гомирцима, да са ње осматрају и бране њихове земље од Турака. Тек 1719. звоник је добио данашњи изглед, па је ова година и 250-годишњица од тог догађаја.

Овај наш значајни манастир подигли су Срби досељеници из Далмације, које су Франкопани довели на своје поседе. Његови оснивачи и његово прво братство сачињавали су три свештеномонаха из манастира Крке: Аксентије Бранковић, Висарион Вучковић и Мардарије Орловић. Њихове кости су ту негде око овог манастира, а највероватније горе где је данас манастирско гробље. Помолимо се Богу за покој њихових душа, као и за покој душе свих свештеномонаха, монаха и послушника који су у дугој историји манастира Гомирја овде се Богу молили, радили и ову светињу подизали, унапређивали и чували. Помолимо се Богу и за покој

душе његовог 1941. године изгинулог братства, на челу са игуманом Теофаном Косановићем, за чије гробове не знамо.

Године 1600. основан је овај манастир. Његова прва црква била је свакако на овом месту. Ова данашња велика манастирска црква подигнута је 1730. Осветио је те године тадашњи епископ ове Епархије Данило Љуботина (1713 - 1739). Овај веома значајни и храбри епископ родом је или из Пероја у Истри, где и данас постоји породица Љуботина, а и предање о владици из њиховог племена, па чак и о његовом двору, или је био родом из Србопоља код Оточца у западној Лици. Његов наследник епископ горњокарловачки Павле Ненадовић (1744-1749), каснији митрополит карловачки, године 1747. на Велику

Госпојину осветио је и други манастирски храм, посвећен Успењу Богоматере. Изгледа да је ограда данашњег манастирског гробља, која има апсиду, остатак те незна се како касније нестале цркве. Манастирски конак потиче једним делом из седамнаестог века. То је лево крило данашњег великог конака. Од 1740. до 1746. саграђен је данашњи манастирски конак, за време значајног архимандрита Севастијана Илића. Као што знате у рату и конак и црква били су тешко пострадали. Конак је био спаљен па великим делом срушен. Црква је најпре лишена иконостаса и многих својих вредности, а на крају рата обе куполе, ова на цркви и она горе на звонику биле су просто уништене. Све вредности овог манастира још увек се налазе углавном у Повјесном музеју Хрватске у Загребу. Већ смо предузимали кораке да се све врати овде, јер манастир више није мртва кућа.

Значајна је прошлост овог манастира. Скоро један пуни век био је он центар црквени за Србе Горње крајине. Аустрија је дуго ометала консолидацију Цркве у овим крајевима. Насилно је терала у проверавање. Али народ је силно чувао своју веру. Овде су у та тешка времена долазили егзарси пећских патријараха и друга црквена лица, доносили поруке и односили извештаје,

али и тешили и храбрили да се издржи. Јер манастир је основан почетком XVII века, а тек крајем овог века како тако легализован је положај првог архијереја нашег Владичанства митрополита Атанасија Љубојевића, ранијег митрополита дабробосанског. И после смрти овог славног архијереја (1713) још цео један век у Епархији су биле мучне прилике. Све се задобивало тешком муком и великом храброшћу Срба граничара, који су само у немирним временима могли користити какве такве слободе равноправних грађана. У периодима дужег мира и Црква и народ били су на мукама.

У овом манастиру бивало је и до 30 монаха. У њему је за време владике Данила Јакшића (1751 - 1771), такође пострижника и старешине овог манастира, била иконописна школа. Тадашњи веома значајни архимандрит овог манастира Теофил Алексић довео је у Гомирје из Кијева значајног сликара барокне школе Симеона Балтића. Ту је овај уметник основао иконописну школу коју су похађали домаћи обдаренији младићи. Нажалост, од све те гомирске иконописне школе остао је, рат надживео само гомирски иконостас, који се као тешко оштећен конзервира у Загребу. Према једном попису из 1771. године манастирска библиотека бројила је већ тада 50 рукописних књига, србуља. Остаци библиотеке налазе се још у Загребу, а Србуље су из рата растурене. Предузећемо кораке да се све то поново нађе овде, где му је место, да се и наше старине и културне вредности чувају онако како их други чувају, тамо где су настале и вековима чуване.

Осим двојице архијереја

нашег Владичанства, Данила Љуботине и Данила Јакшића, Гомирје је дало знаменитог патријарха Јосифа Рајачића, који је одиграо значајну улогу у догађајима од 1848. године, па је чак и устолочио у Загребу хрватског бана Јосипа Јелачића. Осим поменутих знаменитих старешина Теофила Алексића и Севастијана Илића, дао је овај манастир и још једно значајно црквено лице. Био је то његов архимандрит Јоаникије Милојевић. Крајем XVIII века, а други пут почетком XIX века, баш за време његовог архимандрита Јосифа Рајачића. Али увек се манастир поново подизао. Имао је своја имања чак до сењског приморја.

И после више од три и по века историје овог манастира, на нашу генерацију је пало тешко бреме његовог поновног обнављања а и оживљавања. Још ни издалека нисмо све довршили, али ова наша светиња није више руина. Све од 1952, када је био пао и кров на цркви, гредицу по гредицу, камен по камен, цреп по цреп - ова наша историјска светиња се постепено обнавља. ...

... И данас када после толико година доживесмо у овом манастиру један леп и велики дан, сетимо се молитве псалмопевца Давида: Милост и суд (правду, правичност) певам Теби, Господе (Пс. 101, ст.1). Да, милост и суд, правду Божју опева Псалмопевац. Славимо Бога, драга браћо и сестре, на првом месту онда када по Његовој милости живимо у миру, градимо и обнављамо, подижемо и у славу Божју освећујемо. Али сећајмо се Господа и у оним тешким тренуцима када над нама лебди правда суда Божјег, када на неиспитаним путевима живота, у недокучивој тајни

искупљавања људских грехова бивамо уткани у збивања у којима се врше поравнавања између увређене Правде и наших људских преступа, када као у животу Физичких бића, здраве ћелије својим соковима лече оболеле делове, и ми учествујемо великом обрачуна добра и зла у овом тајанственом свету. Зато све што радимо, све своје успоне и успехе приписујмо Богу, да понесени гордошћу сами не уносимо клицу пропасти у оно што радимо. Предање каже да је велики цар Јустинијан, у тренутку своје људске слабости, пред својом чувеном црквом Светом Софијом у Цариграду, долазећи на њено освећење рекао: Соломоне, надмашио сам те! - Исто тако знамо да је и још један чувени православни храм у прошлом веку грађен не толико из побожности колико из националне гордости. Али знамо и то, да Света Софија није више црква, док она друга црква више и не постоји....

Нека ова наша Светиња и убудуће подиже веру и буди на побожност децу Божју. Вера је, драга моја браћо, подвиг. Да би била животворна, вера мора бити жива. Онда је вера истински чудотворна. Не очекујмо чуда Божја у меси и костима, мада их Бог и тамо чини. Испитујмо чуда Божја у душама верне деце Божје. Чудо је Божје, чудо вере она узвишена промена коју вера ствара у души и у срцу човековом. Чудо је онај свети, узвишени мир топле вере и усрдне молитве, мир који "превазилази сваки ум", оно свето расположење, када нам цео свет изгледа леп и осмишљен, истином освећен и у Истину урођен, када су нам људи блиски и драги, а у нама све светло и свечано. То су они свети, чудотворни тренуци

вере, када вера рађа за нови живот, када вера ослобађа притисака света и уводи у нови живот, у коме човек постаје "нова твар", како каже св. апостол Павле.

Живимо у времену када је човек скоро крајње лишен унутрашњег сјаја, па се свим срцем и свом душом повија око сјајних ђинђува и шарених направа као ноћни лептир око свеће, на коју налеће и сагорева. Као да и ми данас, слично оном безумном лептиру, духовно сагоревамо и нестајемо око сјаја, лажне лепоте, без које више не можемо бити ни на улицама градова, па ни у сопственом дому.

Често чујемо од многих људи како би желели да верују али не могу. Као да вера бежи од њих! О, браћо моја, чинимо дела достојна живе вере, па ће вера доћи сама. Очистимо срце, па ће сам Бог закуцати на врата срца, јер је рекао Спаситељ да ће се јавити само онима, који врше вољу Његову.

Научимо се волети и за добро ближњег жртвовати, па ћемо постати сарадници и пријатељи Божји. Најпре ћемо осетити Бога у оној тихој радости због учињеног доброг дела и наћи ћемо се на Божјој страни. Приђимо усамљеном, помозимо немоћном, нахранимо оскудног, оденимо сиромашног, поучимо неугог, све дарове које нам је дао Бог пружајмо онима, који их мање имају или немају, па ето радости, ето унутрашњег сјаја, ето вере, ето побожности, ето Царства Божјег у срцу - ето среће овде на земљи. Ван овога пута ње нема! Ако је и осетимо, лажна је, више мучи

него ли радује, више троши него ли даје! Није нам Бог заповедио веру ради празног веровања. Није вера да би се њоме хвалили, због ње привилегије и почасти тражили, него је вера за живот и због живота.

Вера је, драга браћо и сестре, потребна да би њоме живео, њоме се Оцу небеском враћао. Одведите дете у било чији дом, дајте му све могуће играчке и слаткише, певајте му све могуће песме, чините све по вољи, уморно и засићено свега, овлажених очију затражиће повратак у родитељски дом! Нешто слично бива и са нама одраслима. Тако треба објашњавати,

не никаквим социолошким или било каквим теоретским измишљотинама, и овај вапај многих, премногих за домом. Очевим, ово ретко бивано интересовање света за проблеме вере, за Цркву, за храмове Божје. Живот је од Бога и мора водити Богу. Сви остали путеви, ма чиме били посути и ма каквим транспарентима исписани, не воде циљу, не доводе до среће, до радости.

Често чујемо приговор, како за молитву није потребан храм, јер се човек може молити Богу свуда и на сваком месту. Заиста, драга браћо и сестре, Богу се можемо и

морамо свуда молити, увек о Богу мислити и Богу се дивити. Али, морамо признати, ипак је храм једино истински свето место под Божјим сунцем. Овде све потсећа на Бога, и ови свети, смирени и продуховљени ликови на иконостасу, и овај свечани декор осветљен свећама и ова света атмосфера светости и чистоте. У храму се и неверник некако друкчије осећа, па се многим понекад сама рука подиже за знак крста. И у најромантичнијој природи, цијук птице певачице у канджама грабљивице пореметиће нам лепоту доживљаја. И у најлепшој

цветној башти слетеће птица и дограбити спорог лептира. И у најпријатнијем дому, где нас сви воле и где се осећамо лепо, разговор ће убрзо прећи или у оговарање или у површно угађање. Свуда нас прати или оно адамски људско или слике борбе за опстанак или угрожавање слабог грубошћу јачег. У

храму је све друкчије, све свето, све лепо, све драго и узвишено, све продуховљено. Зато храмове волимо, зато их украшавамо. Када је и онако злато и сваки племенити метал у неку руку симбол некварежних и непропадљивих вредности, боље да је оно у храму, него ли на лустеру у неком кабареу, или у трезору саможивог богаташа или као украс и потстицај људске сујете и људске себичности.

... Богу великоме и моћноме хвала за све што смо до данас урадили овде и другде широм нашег Владичанства. Слава Богу за све! Амин!

Епархија горњокарловачка

Његово Преосвешћенство Епископ горњокарловачки Г.Г. Герасим

47000 Карловац, Славе Раикај 14

Тел: 047/ 642 531 Факс: 047/642 532

e-mail *адресе*

episkop@eparhija-gornjokarlovacka.hr

eparhija@eparhija-gornjokarlovacka.hr

kabinet@eparhija-gornjokarlovacka.hr

euo@eparhija-gornjokarlovacka.hr

Архијеријски намјесник њашичански
протојереј-ставрофор **Мићо Костић**

Архијеријски намјесник карловачки
протојереј **Душко Сјасојевић**

СПЦО и Управа парохије у Ријеци
протојереј-ставрофор **Мићо Костић**

Ивана Зајца 24/I; 51 000 Ријека

Тел: 051/335 399

Факс: 051/324 160;

Моб: 091/514 82 50

E-mail:

spsc-na-rijeci@ri.t-com.hr

јереј **Марко Ђурић**

Ивана Зајца 24/III; 51 000 Ријека

Тел: 051/319 064

Моб: 098/520 711

СПЦО и Ујрава парохије у Грачацу
јереј **Душан Лујић**

К. Степинца 82; 23 440 Грачац

Тел: 023/7890 864

Факс: 023/7890 865

Моб: 098/18 01 888

СПЦО и Ујрава парохије Плашком

јереј **Драган Анђић**

Саборчанска 12; 47 304 Плашки

Тел/Факс: 047/573 459

Моб: 098/913 78 55

СПЦО и Ујрава парохије у
Дрежници

протојереј **Милош Орел**
Центар бб; 47 313 Дрежница

Тел: 047/566 179

Факс: 047/566 351

Моб: 098/98 33 538

СПЦО и Ујрава парохије у
Пейрињи

јереј **Миле Ристић**

В. Назора 13; 44 250 Петриња

Тел/Факс: 044/813 419

Моб: 091/585 05 46

СПЦО и Ујрава парохије у
Огулину

јереј **Милан Симић**

Б. Франкопана 16; 47 300 Огулин

Тел: 047/532 475

Моб: 098/ 13 00 531

СПЦО и Ујрава парохије у Карловцу
протојереј-ставрофор **Душко Сјасојевић**

Ц. Медовића 11; 47 000 Карловац

Тел/Факс: 047/411 506

Моб: 095/811 39 00

E-mail:

spsc-karlovac@eparhija-gornjokarlovacka.hr

јереј **Славиша Симаковић**

Т. Ујевића 5/IV; 47 000 Карловац

Тел: 047/417 018

Моб: 098/188 26 48

slavisa@email.t-com.hr

СПЦО и Ујрава парохије у Српским
Моравицама

протојереј-ставрофор **Јеленко**

Стојановић

Докмановићи 10; 51 325 Моравице

Тел/Факс: 051/877 137

Моб: 098/801 051

spsc-moravice1@net.hr

СПЦО и Ујрава парохије у Доњем
Лајцу

јереј **Предраг Панићелић**

М. Тита 13; 53 250 Доњи Лапац

Тел: 053/765 154

Моб: 099/ 596 25 69

СПЦО и Ујрава парохије на
Коларићу

јереј **Мирослав Бабић**

Коларић 67; 47 220 Војнић

Тел/Факс: 047/883 519

Моб: 091/590 62 02

СПЦО и Ујрава парохије у Кореници
јереј **Далибор Танасић**

IX гардијске бригаде 26

53 230 Кореница

Тел/Факс: 053/756 367

Моб: 091/56 56 954

СПЦО и Управа парохије у Топуском

јереј **Лука Верић**

Прилаз Г. Драшковића 2/а

44 415 Топуско

Тел: 044/733 329

Моб: 095/902 75 36

СПЦО и Ујрава парохије у Пули
јереј **Горан Пејковић**

Перој 19; 52 212 Фажана

Тел/Факс: 052/520 654

Моб: 098/979 30 38

СПЦО и Ујрава парохије у
Костајници

јереј **Зоран Мумовић**

Уфинац 1; 44 430 Костајница

Моб: 091/739 40 87

СПЦО и Ујрава парохије у Глини
јереј **Слободан Дракулић**

Хрватска 20; 44400 Глина

Тел/Факс: 044/880 615

Моб: 098/977 17 32

СПЦО и Ујрава парохије у Двору
протојереј **Радослав Анђелић**

М. Блажевића Чађе 46; 44440 Двор

Тел/Факс: 044/871 811

Моб: 098/563-613

СПЦО и Ујрава парохије у Дубици
јереј **Славко Шарац**

Трг др. Фрање Туђмана 1

44 450 Дубица

Моб: 091/560 92 79

СПЦО и Ујрава парохије у Оточицу
јереј **Слађан Никић**

др. Фрање Туђмана 5; 53 220 Оточац

Моб: 098/ 900 21 71

СПЦО и Ујрава парохије на Вељуни

Тел/Факс: 047/411 506

Моб: 095/811 39 00

Манасићир Гомирје

игуман **Михаило (Вукчевић)**

Рибњак 23; 51 327 Гомирје

Тел/Факс: 051/87 81 88

Моб: 091/ 78 14 314

Часопис

"Свети Сава Горњокарловачки"

E-mail:

glasnik@eparhija-gornjokarlovacka.hr

web stranica

www.eparhija-gornjokarlovacka.hr

